

Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 14.01.2009, sp. zn. Cpjn 29/2006, ECLI:CZ:NS:2009:CPJN.29.2006.1

Číslo: 62/2009

Právní věta: I. Povinnost ústavu vykonávajícího zdravotnickou péči učinit oznámení soudu podle § 191a o. s. ř. se týká každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu, bez ohledu na důvody, pro něž tento souhlas nebyl dán. Lhůta 24 hodin stanovená v § 191a odst. 1 o. s. ř. je zachována jen tehdy, je-li zpráva ústavu soudu v této lhůtě doručena. II. Odpadnou-li důvody, pro něž bylo řízení zahájeno, je třeba je zastavit ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř. Tak tomu bude např. tehdy, udělí-li umístěný dodatečně písemný souhlas se svým umístěním do ústavu nebo bude-li z ústavu propuštěn. Obdobně tomu bude i v případě úmrtí umístěného. Důvodem k zastavení zahájeného detenčního řízení není přeložení umístěného do jiného (dalšího) ústavu. Je-li umístěný takto přemístěn, znamená to, že z hlediska časového jeho umístění v ústavu bez jeho písemného souhlasu, resp. omezení ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, trvá i nadále. Je-li po zahájení řízení umístěný přemístěn do ústavu, který je v obvodu jiného soudu, přichází v úvahu příkazání věci jinému soudu téhož stupně z důvodu vhodnosti podle § 12 odst. 2, 3 o. s. ř. Současně je však třeba mít na zřeteli relativní krátkost lhůt pro rozhodnutí soudu podle § 191b odst. 4 o. s. ř. i pro rozsudek podle § 191d odst. 4 o. s. ř. Je proto nezbytné vhodnost tohoto postupu v každém individuálním případě bedlivě zvážit. III. O tom, že se usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. nedoručuje umístěnému, soud rozhodne ve výroku tohoto usnesení. Odpadl-li důvod, pro něž bylo řízení zahájeno (vedeno) až po té, kdy soud vydal rozhodnutí o přípustnosti převzetí (dalšího držení), které dosud nenabylo právní moci, popřípadě odpadl-li tento důvod v průběhu odvolacího řízení, nestačí jen zastavit řízení, ale je třeba i již vydané rozhodnutí zrušit. Ústavy vykonávající zdravotnickou péči nejsou účastníky řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. Proto nejsou oprávněny podat dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o odvolání proti usnesení, jímž soud prvního stupně rozhodl podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. IV. Lhůta tří měsíců určená soudu v § 191d odst. 4 o. s. ř. k rozhodnutí o tom, zda další držení umístěného v ústavu je přípustné a na jakou dobu, začíná běžet ode dne vydání (vyhlášení) usnesení, jímž soud vyslovil, že k převzetí umístěného do ústavu došlo ze zákonných důvodů. Uplynutí této lhůty, která je lhůtou pořádkovou, nebrání soudu v tom, aby rozhodl o přípustnosti dalšího držení umístěného v ústavu. V. Po vydání rozsudku o přípustnosti držení v ústavu vykonávajícím zdravotnickou péči postupuje soud tak, aby rozhodnutí o povolení dalšího držení vydal ještě před uplynutím doby uvedené v § 191e odst. 1 o. s. ř.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 14.01.2009

Spisová značka: Cpjn 29/2006

Číslo rozhodnutí: 62

Číslo sešitu: 6

Typ rozhodnutí: Stanovisko

Hesla: Řízení před soudem

Předpisy:

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Stanovisko

ve věcech řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče

Předseda občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR podal podle čl. 33 odst. 1 písm. b) Jednacího řádu Nejvyššího soudu ČR kolegiu návrh na zaujetí stanoviska ve smyslu § 21 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů, ve znění pozdějších předpisů, a čl. 32 Jednacího řádu ve věcech řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, neboť tato agenda není v praxi soudů řešena jednotně a nepodařilo se ji řešit prostřednictvím pravomocného rozhodnutí soudu.

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu České republiky proto přijalo toto

s t a n o v i s k o :

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod v čl. 5 odst. 4 stanoví, „že každý, kdo byl zbaven svobody zatčením nebo jiným způsobem, má právo podat návrh na řízení, ve kterém by soud urychleně rozhodl o zákonnosti jeho zbavení svobody a nařídil propuštění, je-li zbavení svobody nezákonné“.

Podle článku 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.

Jak vyplývá ze statistických údajů v náplni činnosti soudů zaujímá významný podíl agenda tzv. detenčního řízení podle ustanovení § 191a násl. občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), jejímž cílem je realizace uvedených zásad. Význam tohoto řízení pro zabezpečení práva na osobní svobodu proto vedl Nejvyšší soud České republiky k vyhodnocení rozhodovací činnosti soudů v této oblasti. Okresními soudy bylo proto předloženo celkem 365 spisů této agendy, z nichž byly učiněny následující poznatky:

I.

§ 191a - Oznamovací povinnost ústavu

1. Povinnost ústavu vykonávajícího zdravotnickou péči učinit oznámení soudu podle § 191a o. s. ř. se týká každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu, bez ohledu na důvody, pro něž tento souhlas nebyl dán.

2. Lhůta 24 hodin stanovená v § 191a odst. 1 o. s. ř. je zachována jen tehdy, je-li zpráva ústavu soudu v této lhůtě doručena.

Východisko současné úpravy detenčního řízení, obsažené v ustanoveních § 191a až 191g o. s. ř., nutno spatřovat zejména v čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen LZPS), podle něhož zákon stanoví, ve kterých případech může být osoba převzata nebo držena v ústavní zdravotnické péči bez svého souhlasu. Takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, který o tomto umístění rozhodne do 7 dnů.

Vlastní úprava detenčního řízení v o. s. ř. bezprostředně souvisí s hmotněprávní úpravou, obsaženou v zákoně č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, jež v § 23 odst. 4 taxativně vypočítává případy, kdy lze nemocného bez jeho písemného souhlasu převzít do ústavní péče, vyžaduje-li to povaha jeho onemocnění

- a) jde-li o nemoci stanovené zvláštním předpisem, u nichž lze uložit povinné léčení,
- b) jestliže osoba jeví známky duševní choroby nebo intoxikace ohrožuje sebe nebo své okolí, anebo
- c) není-li možné vzhledem ke zdravotnímu stavu nemocného vyžádat si jeho souhlas a jde o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví,
- d) jde-li o nosiče (ve smyslu § 53 zákona č. 25/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů).

Ustanovení § 24 zákona č. 20/1966 Sb. pak stanoví, že převzetí nemocného bez jeho písemného souhlasu do ústavní péče z důvodů uvedených v § 23 odst. 4 je zdravotnické zařízení povinno do 24 hodin oznámit soudu, v jehož obvodu má sídlo. Převzetí se soudu neoznamuje, jestliže nemocný dodatečně ve lhůtě 24 hodin projevil souhlas s ústavní péčí.

Ústavem vykonávajícím zdravotnickou péči, ve kterém jsou umístovány osoby z důvodů uvedených ve zvláštním předpise (§ 191a odst. 1, 2 o. s. ř.) nutno ve vztahu k § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb. rozumět každé zdravotnické zařízení, v němž je objektivně možné nemocného bez jeho písemného souhlasu umístit či v něm zadržet, když z ustanovení § 35 až § 38 citovaného zákona, upravujících jednotlivé druhy zdravotnických zařízení, nevyplývá přesné vymezení pojmu „ústav zdravotní péče“, přičemž cit. zákon v ustanovení § 23 odst. 4 užívá pojmů ústav a umístění do ústavu ve zřetelně širším slova smyslu než jediné ustanovení § 36 cit. zákona vymezující pojem odborný léčebný ústav.

Z toho, jak je formulována povinnost označeného ústavu oznámit převzetí „každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu“, nutno dovodit, že půjde o všechny případy, kdy tento písemný souhlas chybí, tedy nejen ty, kdy umístěný svůj souhlas s umístěním odmítne dát, popř. původně udělený souhlas později písemně odvolá, ale i ty, kdy je do ústavní péče převzata osoba, která vzhledem ke svému zdravotnímu stavu není schopna dát souhlas (např. v bezvědomí apod.), nebo kdy je nemocný izolován pro onemocnění přenosnou chorobou, kdy rodiče nezletilého dítěte odmítnou udělit souhlas s jeho držením v takovém ústavu apod.

Z posuzovaných spisů vyplývá, že ve většině případů je soudy takto tato otázka vnímána. Přesto však byly zaznamenány i výjimky.

Především jde o nesprávný názor prezentovaný Obvodním soudem pro Prahu 1, který vyústil v právní větu, podle níž „převzetí pacienta, který je ve zdravotním stavu vylučujícím rozpoznat, že je omezena jeho osobní svoboda, není převzetím do ústavu zdravotnické péče ve smyslu ustanovení § 191a odst. 1 o. s. ř. a jeho držení v ústavu v takovém stavu není detencí ve smyslu ustanovení § 191a násl. o. s. ř., o níž by měl rozhodovat soud“ (tento názor se negativně odrazil např. v rozhodnutích tohoto soudu ve věcech sp. zn. 32 L 5/2006, sp. zn. 32 L 3/2006, sp. zn. 32 L 2/2006 apod.). Obdobně byl formulován tento názor Okresním soudem v Jablonci nad Nisou ve věci sp. zn. 9 L 1/2006.

Je zřejmé, že tento závěr (který však má ve skutečnosti neoficiálně značnou podporu zejména mezi soudci první instance s ohledem na to, že jeho obecné přijetí by ve svých důsledcích snížilo objem této na čas náročné agendy) nelze akceptovat pro jeho rozpor s ústavním zakotvením tohoto řízení, jemuž odpovídá úprava obsažená v § 191a odst. 1 o. s. ř., z něhož vyplývá, že povinnost ústavu vykonávajícího zdravotnickou péči, učinit oznámení podle tohoto ustanovení, se týká každého, kdo v

něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu. Pro výklad tohoto ustanovení tak, jak to činí např. Obvodní soud pro Prahu 1, resp. Okresní soud v Jablonci nad Nisou, nejsou přesvědčivé důvody. To, zda je pacient v bezvědomí a není tak schopen vnímat omezení své svobody, přičemž je současně bezprostředně ohrožen jeho život (a s ohledem na nezbytnost lékařského zákroku je proto i reálný předpoklad, že soud nemůže rozhodnout jinak, než tak, že převzetí a držení nemocného v ústavu je přípustné), není s ohledem na charakter chráněného práva významné.

Povinnost ústavu do 24 hodin oznámit soudu převzetí umístěného bez jeho souhlasu nebo osoby, která takový souhlas sice dala, ale v průběhu léčení v ústavu byla mimo rámec podmínek pobytu, s nimiž původně souhlasila, omezena ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, nečiní mezi těmito osobami rozdíl. Posledně uvedený případ znamená, že v důsledku uvedené změny v poměrech rozhoduje soud o tom, zda k umístění této osoby do ústavu byl dán zákonný důvod, tedy jakoby původní souhlas zde vůbec nebyl.

Ve výkladovém materiálu Ministerstva zdravotnictví vydaném dne 1. 6. 1992, týkajícím se detence, uveřejněném ve Věstníku tohoto ministerstva č. 3/1992, se uvádí, že „ustanovení § 191a o. s. ř. upravuje převzetí (odst. 1) do zdravotní péče a držení (odst. 2) v této péči bez souhlasu nemocného. Vymezení důvodů, pro které může být osoba převzata, resp. držena v ústavní zdravotnické péči, je ponecháno zdravotnickému zákonodárství, konkrétně § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu ve znění pozdějších předpisů“.

Ministerstvo zdravotnictví vyslovuje přesvědčení, že „případy, kdy osoba byla přijata do zdravotní péče a není zde dán její souhlas, by měly být oznamovány soudu, je-li naplněn zákonný důvod detence dle § 23 odst. 4 zákona o péči o zdraví lidu, tj. zákonné důvody detence platí jak pro převzetí, tak i pro držení v ústavní zdravotnické péči“. Ministerstvo zdůrazňuje, že „pokud je dán některý ze zákonných důvodů detence, neobstojí argumentace, že plnění oznamovací povinnosti zdravotnické pracovníky administrativně zatěžuje“.

Nejde však jen o prostý fakt povinnosti ústavu oznámit ve smyslu ustanovení § 191a odst. 1 o. s. ř. soudu skutečnost umístění osoby, ale současně o to, aby se jednalo o oznámení včasné. Ústav přitom tuto povinnost splní nikoliv tím, že v zákonem stanovené lhůtě 24 hodin tuto zprávu vyhotoví a podá, ale pouze tím, že se tato zpráva v uvedené lhůtě dostane do dispozice soudu. Tento závěr podporuje nejen skutečnost, že sám soud má velmi krátkou lhůtu, aby na základě tohoto oznámení do sedmi dnů od omezení podle § 191a odst. 1 o. s. ř. rozhodl, zda k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů, ale současně i znění článku 8 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, podle něhož takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu, tj. musí se dostat do dispozice soudu.

Protože je lhůta k oznámení stanovena v hodinách, je třeba, aby v něm bylo uvedeno označení hodiny, kdy k převzetí pacienta došlo. Stejně tak je třeba, aby ze spisu bylo patrné, v kolik hodin zpráva došla soudu.

Na okolnost, zda je tato povinnost ústavu plněna náležitě, má vliv nepochybně řada okolností. Pokud se pomínou případy, kdy ústav činí oznámení o převzetí osoby teprve několik dní poté, co se tak stalo, pak včasnost ovlivňuje především to, jakou formu předání této informace soudu ústav zvolí. Ze spisového vzorku vyplývají čtyři skupiny.

První skupinou jsou oznámení zprostředkovaná soudu pomocí telefaxu, zatímco v rámci druhé jsou tyto zprávy podávány e-mailem. V těchto případech většinou lze ověřit dodržení nebo případné překročení stanovené dvacetičtyřhodinové lhůty pro oznámení. Oznámení o umístění pacienta do ústavní péče však není návrhem ve věci samé, takže není nezbytné, aby takovéto podání učiněné telefaxem bylo podle ustanovení § 42 odst. 3 o. s. ř. doplňováno předložením jeho originálu či písemným podáním shodného znění.

Třetí skupinu tvoří oznámení zaslaná soudu písemnou formou. Pokud nejsou např. týž den doručena do podatelny soudu „kurýrem“, ale jsou doručována poštou, nelze počítat s tím, že zákonem stanovená lhůta pro podání oznámení bude dodržena.

Konečně poslední (byť spíše výjimečná) je skupina, kdy je oznámení převzato např. při návštěvě pracovníka soudu v ústavu (v souvislosti s vyřizováním jiné detenční věci), případně je pracovník o umístění pacienta v ústavu informován ústně a o tomto oznámení je učiněn úřední záznam.

Příklady některých oznámení telefaxem, která zákonnému požadavku oznámení do 24 hodin nevyhověla:

Okresní soud pro Prahu 5 sp. zn. 32 L 4/2005 – pacient byl přijat 1. 1. 2005 (neuveďena hodina), zpráva Fakultní nemocnice v M. datována až dne 3. 1. 2005 (došla faxem soudu dne 3. 1. 2005)

Okresní soud v Děčíně sp. zn. 10 L 6/2006 – zpráva Nemocnice D. ze dne 15. 5. 2006 (soudu došlo 15. 5. 2006 v 7.31 hod.). V oznámení však není uvedeno datum a hodina, kdy byla pacientka do ústavu převzata. V předtisku formuláře schází vůbec kolonka, která by na vyplnění těchto údajů pamatovala).

Městský soud v Brně sp. zn. 71 L 1002/2006 – pacient byl přijat 17. 5. 2006 (neuveďena hodina), soudu došlo 18. 5. 2006, nelze tedy vyloučit, že oznámení bylo podáno v zákonné lhůtě. Chybějící údaj v oznámení o hodině převzetí to však vylučuje ověřit. Obdobný je např. případ věci sp. zn. L 1/2006 Okresního soudu v Rakovníku (původně spis Obvodního soudu pro Prahu 5 sp. zn. 32 L 196/2006), kdy oznámení Fakultní nemocnice v M. postrádá údaj o hodině převzetí pacienta, nebo věc sp. zn. 6 L 3/ 2006 Okresního soudu ve Strakoněcích, kde tento údaj neobsahuje oznámení PL L.

Příklady písemných oznámení předaných do podatelny soudu, resp. zaslaných mu poštou, která zákonnému požadavku oznámení do 24 hodin nevyhověla:

Okresní soud v Blansku sp. zn. 8 L 2/2006 – pacient byl přijat 29. 1. 2006 v 16.30 hod.; oznámení Nemocnice B. bylo v podatelně soudu podáno 30. 1. 2006, tedy s největší pravděpodobností v zákonné lhůtě. V podacím razítku však není uveden údaj o hodině podání, takže není možno tuto úvahu objektivizovat.

Okresní soud v Mladé Boleslavi sp. zn. 22 L 277/2006 – oznámení PL v K. – pacient přijat 1. 10. 2006 (neuveďena hodina); soudu došlo až 3. 10. 2006 (v podacím razítku soudu též neuveďena hodina přijetí podání)

Okresní soud v Příbrami sp. zn. 9 L 16/2006 – pacient byl přijat 27. 2. 2006 v 11.00 hod. (datováno 28. 2. 2006, soudu došlo 1. 3. 2006)

Okresní soud v Jeseníku sp. zn. 17 L 23/2005 – oznámení PL B. V. – pacient přijat 9. 8. 2005; soudu došlo až 11. 8. 2005 (v podacím razítku soudu neuveďena hodina přijetí podání).

Případy, kdy je oznámení převzato např. při návštěvě pracovníka soudu v ústavu, případně je o umístění pacienta v ústavu informován ústně a o tomto oznámení je učiněn úřední záznam – lhůta dodržena:

Okresní soud v Českých Budějovicích sp. zn. 25 L 2/2006 – Nemocnice Č. B. 13. 1. 2006 písemně sdělila, že téhož dne pacient převzat ve 13.00 hod. Podle úředního záznamu z téhož dne z 15.04 hod. pracovník soudu oznámení osobně převzal v nemocnici.

Z předložených spisů vyplývá, že k překročení lhůty 24 hodin pro uvedená oznámení dochází

poměrně často, takže mezi okamžikem převzetí umístěného nebo jeho omezení ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem a okamžikem doručení oznámení soudu uplyne doba přesahující zákonem stanovených 24 hodin. V naprosté většině jde o případy, kdy vlastní vypracování oznámení soudu je vzhledem k umístění či omezení umístěného již opožděné.

Takto pro ilustraci lze uvést další případy: např. ve věci sp. zn. 13 L 14/2006 Okresního soudu v Kroměříži došlo k umístění 8. 2. 2006, oznámení bylo sepsáno teprve 14. 2. 2006. Obdobně v dalších věcech Okresního soudu v Jičíně sp. zn. 30 L 11/2003 data 19. 6. 2005, resp. 21. 6. 2005, sp. zn. 4 L 1/2003 data 15. 2. 2003, resp. 17. 2. 2003, sp. zn. 6 L 2/2003 data 12. 2. 2003, resp. 17. 2. 2003, Okresního soudu v Prostějově sp. zn. L 2/2006 data 30. 4. 2006, resp. 2. 5. 2006, sp. zn. L 3/2006 data 9. 5. 2006, resp. 12. 5. 2006, sp. zn. L 4/2006 data 10. 5. 2006, resp. 14. 5. 2006, Okresního soudu v Břeclavi sp. zn. 12 L 3/2006 data 13. 1. 2006, resp. 15. 1. 2006, Okresního soudu v Karviné sp. zn. 39 L 12/2006 data 20. 7. 2006, resp. 22. 7. 2006, Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 32 L 1/2006 data 3. 4. 2006, resp. 7. 4. 2006, sp. zn. 32 L 3/2006 data 4. 4. 2006, resp. 7. 4. 2006 a v celé řadě věcí mnoha dalších soudů.

Ustanovení § 191a odst. 1 o. s. ř. stanoví pouze povinnost ústavu oznámit do 24 hodin soudu, v jehož obvodu ústav je, převzetí pacienta, který k tomu nedal písemný souhlas. Konkrétní obsahové náležitosti tohoto oznámení neupravuje. Je proto třeba mít za to, že ty se podřizují účelu řízení, které má být na základě takového oznámení zahájeno a provedeno.

Kromě označení umístěného (v tomto smyslu nebyly shledány případné problémy), je především nutno trvat na uvedení údaje o datu a hodině převzetí pacienta. Jak již bylo zmíněno v předchozích bodech, ústavy ne ve všech případech tyto údaje vždy důsledně uvádějí. Význam má dále údaj o důvodu převzetí pacienta do ústavu, označení oddělení, kde je pacient umístěn, jméno jeho ošetřujícího lékaře a údaje významné pro snadný a rychlý kontakt soudu s ústavem v rámci úkonů v řízení. V oznámení by měly být označeny i blízké osoby, které by o umístěném mohly podat zprávu. Připojena by měla být i příslušná lékařská zpráva o stavu pacienta.

Tak např. oznámení Nemocnice v Ú. ve věci sp. zn. 7 L 39/2005 Okresního soudu v Ústí nad Orlicí označuje syna umístěné, včetně údaje o jeho telefonním čísle, přičemž je připojena i příslušná lékařská zpráva týkající se umístěné.

Naproti tomu zcela minimálního obsahu je oznámení podepsané primářem ARO Nemocnice v H. ze dne 12. 1. 2004 ve věci sp. zn. L 1/2004 Okresního soudu v Berouně, v němž se pouze uvádí, že „ode dne 10. 1. 2004 je na ARO této nemocnice hospitalizován pan ..., r. č. ..., bytem ... Pacient je v bezvědomí.“

Údaj o tom, kdy byl umístěný převzat ústavem, se pak nepodává např. z oznámení Nemocnice v D. ve věci Okresního soudu v Děčíně sp. zn. 10 L 6/2006.

Jinak k vlastnímu posuzování těchto otázek možno odkázat též na zveřejněná rozhodnutí. Rozhodnutí č. 48/1993 Sb. soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou: „I když je osoba umístěná v psychiatrické léčebně původně s vlastním souhlasem teprve v průběhu léčby omezena ve volném pohybu nebo ve styku s vnějším světem, je třeba, aby soud posoudil, zda došlo k převzetí do ústavu ze zákonných důvodů (uvedených zejména v ustanovení § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., ve znění pozdějších předpisů)“.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 3. 12. 1996, sp. zn. 20 Co 490/96, uveřejněné v Právních rozhledech č. 6/1997, str. 327, s právními větami:

1)“Pokud osoba, která byla převzata do ústavu zdravotnické péče se svým písemným

souhlasem, svůj souhlas později písemně odvolá, je ústav povinen oznámit její držení soudu do 24 hodin od odvolání souhlasu. Soud pak zahájí řízení a rozhodne, zda došlo k převzetí umístěného do ústavu v souladu se zákonnými důvody, tj. jako kdyby byl přijat bez svého písemného souhlasu.“

2) „Jestliže je do ústavu zdravotnické péče přijat umístěný bez svého souhlasu, avšak do 24 hodin souhlas písemně udělí, není ústav povinen jeho převzetí soudu oznamovat. Pokud se soud do zahájení řízení dle § 191b odst. 1 o. s. ř. v zákonné sedmidenní lhůtě dozví, že umístěný svůj souhlas dodatečně udělil, řízení zastaví, pokud ještě nerozhodl o zákonnosti převzetí dle § 191b odst. 4 o. s. ř. Jestliže však umístěný tento souhlas udělí až po uplynutí sedmidenní lhůty nebo jestliže se soud až po uplynutí této lhůty o dodatečně uděleném souhlasu dověděl, je pro rozhodnutí soudu tato okolnost významná jen tehdy, jestliže soud nestačil výjimečně v zákonné lhůtě o nedobrovolném vstupu rozhodnout.“

Ve věci sp. zn. 8 L 2/2006 Okresního soudu v Blansku bylo zahájeno řízení usnesením ze dne 1. 2. 2006. Usnesením ze dne 2. 2. téhož roku byl umístěný ustanoven opatrovník a téhož dne byl soudem vyslechnut její ošetřující lékař. Uvedeného dne bylo konečně vydáno usnesení č. j. 8 L 2/2006-5, kterým bylo rozhodnuto, že převzetí pacientky do ústavu zdravotnické péče bylo v souladu se zákonnými důvody. Poté Nemocnice v B. sdělila, že umístěná dodatečně podepsala souhlas s hospitalizací. Okresní soud v Blansku na toto sdělení reagoval usnesením ze dne 7. 3. 2006, kterým řízení zastavil podle § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř. s tím, že důvody, pro které byla pacientka držena ve zdravotnickém zařízení bez svého souhlasu, pominuly.

Ve věci Okresního soudu v Mladé Boleslavi sp. zn. 22 L 277/2006 bylo řízení zahájeno usnesením ze dne 3. 10. 2006. Dne 6. 10. 2006 sdělila Psychiatrická léčebna K., že umístěný dne 5. 10. téhož roku podepsal dodatečný souhlas s umístěním v léčebně. Okresní soud proto usnesením ze dne 6. 10. 2006 toto řízení podle ustanovení § 104 o. s. ř. zastavil.

Jako do určité míry specifická se jeví věc vedená u Okresního soudu Plzeň-jih pod sp. zn. 4 L 155/2006. Podle ustanovení § 191b odst. 4 bylo usnesením rozhodnuto dne 17. 5. 2006 (převzetí ze zákonných důvodů). Dne 24. 5. 2006 sděleno, že pobyt se změnil na dobrovolný. Okresní soud usnesením ze dne 28. 6. 2006 řízení zastavil. Toto rozhodnutí však odůvodnil (oproti obvyklé praxi většiny ostatních soudů) tak, že „občanský soudní řád nepamatuje na situaci, kdy u řízení zahájeného bez návrhu ještě před skončením odpadne důvod pro jeho další vedení. Ustanovení § 104 a násl. o. s. ř. upravuje jen procesní následky nedostatku podmínek řízení. Soud má za to, že v projednávané věci nejde o nedostatek podmínek řízení, ale o situaci, kdy odpadl předmět řízení a není třeba rozhodovat o tom, co původně předmětem řízení bylo. Jde o určitou dobu, na kterou pamatuje ustanovení § 108 o. s. ř. úpravou zastavení řízení o určení otcovství, došlo-li k jeho určení souhlasným prohlášením rodičů, či o dobu zastavení řízení při zpětvzetí návrhu podle § 96 odst. 2 o. s. ř. Za tohoto stavu soud rozhodl analogicky podle uvedených ustanovení o zastavení řízení.“ Zde se však lze domnívat, že pokud většina soudů v těchto případech vychází z ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř., pak postupují správně.

II.

§ 191b – Zahájení řízení o přípustnosti převzetí a jeho průběh

1. Odpadnou-li důvody, pro něž bylo řízení zahájeno, je třeba je zastavit ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř. Tak tomu bude např. tehdy, udělí-li umístěný dodatečně písemný souhlas se svým umístěním do ústavu nebo bude-li z ústavu propuštěn. Obdobně tomu bude i v případě úmrtí umístěného.

2. Důvodem k zastavení zahájeného detenčního řízení není přeložení umístěného do jiného (dalšího) ústavu. Je-li umístěný takto přemístěn, znamená to, že z hlediska časového jeho umístění v ústavu bez jeho písemného souhlasu, resp. omezení ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, trvá i nadále.

3. Je-li po zahájení řízení umístěný přemístěn do ústavu, který je v obvodu jiného soudu, přichází v úvahu příkázání věci jinému soudu téhož stupně z důvodu vhodnosti podle § 12 odst. 2, 3 o. s. ř. Současně je však třeba mít na zřeteli relativní krátkost lhůt pro rozhodnutí soudu podle § 191b odst. 4 o. s. ř. i pro rozsudek podle § 191d odst. 4 o. s. ř. Je proto nezbytné vhodnost tohoto postupu v každém individuálním případě bedlivě zvážit.

V detenčním řízení se soud vysloví o zákonnosti omezení osobní svobody fyzické osoby ve všech případech, kdy došlo k jejímu převzetí (umístění) do zdravotnického zařízení bez jejího písemného souhlasu, jakož i v případech, kdy tam byla převzata sice se svým souhlasem, ale v dalším průběhu léčby byla dodatečně omezena ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem. Řízení se zahajuje usnesením podle § 81 odst. 3 o. s. ř. Podnětem k jeho zahájení je zpravidla oznámení ústavu podle § 191a o. s. ř. Soud však není omezen pouze na tento podnět. Dozví-li se věrohodně o zadržení nebo dodatečné internaci fyzické osoby z jakéhokoli jiného podnětu, je soud povinen zahájit řízení, neboť úprava uvedená v § 191b odst. 1 o. s. ř. je objektivizující a není tedy závislá na tom, zda ústav svoji oznamovací povinnost splní či nikoliv. Citované ustanovení přitom soudu - jde-li o případ uvedený v § 191a o. s. ř. - ukládá povinnost zahájit řízení (srov. „zahájí soud“). Je proto povinností soudu bezodkladně řízení zahájit, jakmile k tomu získá odpovídající podnět tak, aby mohl v zákonné sedmidenní lhůtě (§ 191b odst. 4 o. s. ř.) rozhodnout.

Soudy někdy nadbytečně ve výroku o zahájení řízení uvádějí § 81 odst. 3 o. s. ř., ač jeho uvedení je na místě v odůvodnění usnesení (např. Okresní soud ve Vsetíně ve věcech sp. zn. 6 L 15/2006, sp. zn. 6 L 33/2006, sp. zn. 7 L 48/2006, Okresní soud v Chebu ve věcech sp. zn. 18 L 4/2007, sp. zn. 18 L 7/2006 apod.).

Jako chybný se ovšem jeví postup Okresního soudu v Jablonci nad Nisou ve věci sp. zn. 9 L 1/2006, v němž Krajská nemocnice v L. tomuto soudu dne 27. 4. 2006 sdělila, že z jejího oddělení ARO byl pacient, který nepodepsal souhlas s umístěním v ústavu, dne 25. 4. 2006 přeložen na oddělení ARO Nemocnice v J. Na tuto skutečnost reagoval Okresní soud v Jablonci nad Nisou přípisem ze dne 2. 5. 2006 adresovaným Nemocnici v J., v němž s odkazem na předmětnou zprávu Nemocnice v L. informoval, že řízení o vyslovení přípustnosti převzetí, resp. držení ve zdravotnickém zařízení podle ustanovení § 191a odst. 1 o. s. ř. nebude zahajováno. Jako právní důvod tohoto svého postoje deklaruje skutečnost, že u pacienta nelze s ohledem na jeho vážný zdravotní stav vyžádat příslušný souhlas. Postup podle zmíněného ustanovení by podle soudu byl možný až ve chvíli, kdy umístěný (nemocný) by již nebyl bezprostředně ohrožen na životě a jeho souhlas by (tak) bylo možno vyžádat, avšak umístěný by jej odepřel, přičemž ústav by jej přesto převzal, resp. dále držel v této zdravotnické péči. Soud konstatuje, že teprve v této situaci by ústav byl povinen oznámit soudu, že nemocný byl v zařízení umístěn bez svého souhlasu. Okresní soud pak nepřipadně uzavírá, že nemocný, u kterého není možné vzhledem k jeho zdravotnímu stavu si vyžádat souhlas, a u kterého jde o neodkladné výkony nutné k záchraně jeho života či zdraví (např. je-li v bezvědomí), své právo realizovat nemůže, takže zde není právo, jehož ochranu by soud v detenčním řízení zabezpečoval.

Zcela ojedinělý postup zvolil Obvodní soud pro Prahu 1 ve věcech sp. zn. 32 L 1/2006, sp. zn. 32 L 2/2006, sp. zn. 32 L 3/2006, když rozhodl tak, že řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení nemocného v ústavu zdravotnické péče se nezahajuje.

Ve všech uvedených případech došlo k umístění občana, nacházejícího se v bezvědomí. V odůvodnění

těchto usnesení soud uvádí:

„Dle ustanovení § 191a odst. 1 o. s. ř. je ústav vykonávající zdravotnickou péči, ve kterém jsou umístovány osoby z důvodů uvedených ve zvláštním předpise, povinen oznámit do 24 hodin soudu, v jehož obvodu ústav je, převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu. Formulaci kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu je třeba vykládat tak, že oznamovací povinnost se vztahuje pouze na případy těch nemocných, kteří odmítli písemný souhlas se svou hospitalizací dát (a ne na případy nemocných, kteří souhlas objektivně dát nemohou). Jenom v těchto případech bude na soudu zvážit, zda může být nemocný v ústavu převzat a držen bez svého písemného souhlasu, to jest proti své vůli, jelikož jenom v těchto případech je nemocný omezen ve své osobní svobodě. Smyslem úpravy o detenčním řízení obsažené v ustanovení § 191a a násl. o. s. ř., je právě zaručení osobní svobody. (Osobní svoboda je zaručena v čl. 8 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a základ detenčního řízení je upraven rovněž v čl. 8 odst. 6 Listiny). Nemocný, u něhož není možné vzhledem k jeho zdravotnímu stavu vyžádat souhlas a u kterého jde o neodkladné výkony nutné k záchraně života či zdraví (který je např. v bezvědomí), své právo na osobní svobodu realizovat nemůže a není zde tedy právo, jehož ochranu by soud v detenčním řízení zabezpečoval. K takovému postupu ostatně Českou republiku nezavazuje žádný mezinárodní dokument o lidských právech a ani v ostatních evropských státech se takový postup neprosadil. Soud je přesvědčen, že by měl vykládat právní předpis s ohledem na účel právní úpravy a doplňovat tak mezery v zákonné úpravě v souladu s obecným principem spravedlnosti.

Z výše uvedeného soud dospěl k závěru, že zde nebyly naplněny předpoklady pro zahájení řízení o vyslovení přípustnosti převzetí v ústavu zdravotnické péče podle ustanovení § 191b odst. 1 o. s. ř., a proto rozhodl tak, že se řízení nezahajuje. Do doby, než se pacient probere z bezvědomí, nebo do doby, než je možné vzhledem ke zdravotnímu stavu vyžádat jeho písemný souhlas, není třeba zahajovat řízení o přípustnosti jeho držení v ústavní péči, jelikož jeho zdravotní stav vylučuje jakýkoliv styk s vnějším světem, zákon (ustanovení § 23 odst. 4 písm. c/ zákona č. 20/1966 Sb.) přímo umožňuje převzetí a držení v ústavu a umístěný není ve svém ústavním právu na osobní svobodu jakkoliv omezován. Teprve až se zdravotní stav nemocného zlepší natolik, že je objektivně schopen udělit souhlas s držením v ústavu, ale neučiní tak, začne běžet lhůta 24 hodin pro oznámení podle ustanovení § 191a o. s. ř. a následoval by postup soudu podle dalších ustanovení občanského soudního řádu.“

K odvolání ústavu, jemuž bylo usnesení o nezahájení řízení doručeno, Městský soud v Praze usnesením sp. zn. [20 Co 194/2006](#) usnesení soudu prvního stupně změnil tak, že se zahajuje řízení o přípustnosti převzetí nebo držení ve výroku uvedeného občana do ústavu zdravotnické péče, s tím, že o ustanovení opatrovníka jmenovanému rozhodne soud prvního stupně. V odůvodnění nejprve vyložil, že jde o usnesení, proti němuž je odvolání přípustné, a že ústav je oprávněn proti němu podat odvolání. K věci samé pak uvedl:

„Právní názor soudu prvního stupně o tom, že oznamovací povinnost ústavu dle § 191a o. s. ř. se týká jen těch umístěných, kteří ke svému umístění do ústavu odmítli dát písemný souhlas, není správný. Odvolací soud se naopak ztotožnil s argumenty ústavu, že oznamovací povinnost se týká všech, kteří byli v ústavu umístěni bez svého písemného souhlasu, tj. i těch, kteří svůj souhlas objektivně nemohli dát (nemohli svoji vůli projevit) pro svůj nepříznivý zdravotní stav.

Zákon č. 20/1966 Sb., o zdraví lidu, jako zvláštní předpis ve smyslu § 191a odst. 1 o. s. ř. vymezuje situace, kdy ústav může převzít (umístit) nemocného do ústavní péče bez jeho písemného souhlasu, a to v případech, které jsou natolik společensky odůvodněné, že zájem na odstranění škodlivého následku v osobní sféře umístěného či jiné osoby objektivně převažuje nad zájmem umístované osoby na zachování její osobní svobody (srov. čl. 8 odst. 1 a odst. 6 LZPS). Právě proto, že jde o zásah do jednoho ze zaručených základních práv občana (práva na osobní svobodu), nemůže být ponecháno

jen na ústavu zdravotnické péče, jak jeho odborní pracovníci vyhodnotí splnění podmínek zákona pro umístění osoby bez jejího písemného souhlasu do ústavní péče, ale musí zde být vytvořena zákonná pojistka, totiž soudní přezkum postupu ústavu tak, aby nemohlo dojít k nesprávnému vyhodnocení situace ze strany ústavu při omezení osobní svobody občana, příp. snad i ke zneužití tohoto umístění v rozporu s objektivními zájmy umístěného. Zákon (§ 24 zákona o zdraví lidu, § 191a odst. 1 o. s. ř.) proto s kategorickým požadavkem čl. 8 odst. 6 LZPS ukládá ústavu, aby v určené lhůtě oznámil soudu převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu, bez ohledu na to, zda umístěný (event. za něj jeho zákonný zástupce) odmítl dát souhlas s tímto umístěním, nebo zda umístěný objektivně svůj souhlas se svým umístěním do ústavu dát nemohl, např. proto, že byl přijat v bezvědomí či obdobném stavu, kdy svoji skutečnou vůli nemohl projevit. V tomto směru je ustanovení čl. 8 odst. 6, věta druhá, LZPS jednak generální pro všechna v úvahu přicházející převzetí osob do ústavu bez jejich písemného souhlasu, jednak kogentní (srov. dikci „takové opatření musí být do 24 hodin oznámeno soudu.“), nepřipouštějící jiný výklad. Tomuto požadavku pak odpovídá i zákonná úprava dle § 191a odst. 1 o. s. ř., svojí povahou rovněž kogentní, ukládající povinnost ústavu oznámit převzetí každého, kdo v něm byl umístěn bez svého písemného souhlasu. Soud pak o každém, o němž je ústav povinen učinit oznámení, zahájí řízení, s výjimkou případů dle § 191b odst. 1 in fine o. s. ř.

V daném případě byl ... dle sdělení ústavu přijat do ústavní péče z důvodu uvedeného v § 23 odst. 4 písm. c) zákona č. 20/1966 Sb., bylo proto zákonnou povinností ústavu oznámit jeho umístění soudu do 24 hodin od převzetí a následně byl soud povinen zahájit řízení o vyslovení přípustnosti jeho převzetí (umístění) do ústavu dle § 191a odst. 1 o. s. ř.

Argument soudu prvního stupně, že reálně nebylo možno provést důkazy pro posouzení zákonnosti důvodů převzetí dle § 191b odst. 3 o. s. ř. (výslech umístěného, umožnění mu zvolit si zástupce a pod.) a že proto je zahajování řízení a rozhodování v detenčním řízení neúčelné a nadbytečné, nemůže obstát z praktických ani teoretických důvodů. Podle obsahu spisu došlo k převzetí ... do ústavu dne 3. 4. 2006, ústav jeho umístění oznámil až dne 7. 4. 2006 (nedodržel tak zákonnou 24 hodinovou lhůtu) a soud rozhodl prakticky bez jakýchkoliv úkonů dne 10. 4. 2006. Není zřejmé, na základě jakých zjištění učinil soud prvního stupně závěr, že v době rozhodnutí (tj. týden po umístění jmenovaného do ústavu) není tento schopen jakéhokoliv výsledku či vyjádření ke svému umístění, že není schopen zvolit si zástupce a pod. Odkaz v odůvodnění usnesení na „telefonické doplnění“ původního oznámení ošetřujícím lékařem je zcela neurčitý, při absenci záznamu obsahu telefonického sdělení do spisu i nepřezkoumatelným (který lékař a co k věci sdělil, kterého dne se tak stalo, proč není umístěný schopen udělit písemný souhlas s umístěním do ústavu atd.). Postup soudu je dále nesoustředěný, neboť v telefonickém doplnění měl lékař sdělit, že jmenovaného našli doma v bezvědomí, ale soud v této souvislosti ani nezjistil, kde má jmenovaný své bydliště (kde byl „doma“ nalezen), za jakých okolností se tak stalo, zda má jmenovaný nějaké příbuzné či jsou zde jiné osoby, které by o něm mohly podat informace, příp. z nichž by si mohl zvolit svého zástupce pro řízení dle § 191b odst. 2 o. s. ř. V tomto směru je třeba ovšem vytknout i ústavu, že ve formuláři, jímž oznámil soudu převzetí ... do ústavu, žádný z těchto údajů nesdělil a omezil se na zcela obecnou informaci o převzetí jmenovaného dle § 23 odst. 4 písm. c) zákona č. 20/1966 Sb., bez uvedení konkrétních okolností při nalezení jmenovaného, adresy bydliště, alespoň obecné informace o jeho zdravotním stavu, uvedení osob, které lékaře přivolaly, příp. uvedení osob, které by mohly být o hospitalizaci uvědoměny a pod. Takové údaje jsou nutné pro alespoň základní orientaci soudu při volbě procesního postupu – třeba i velmi neformálního v zájmu urychleného rozhodnutí – v detenčním řízení.

Jak je zřejmé, soud prvního stupně v době svého rozhodnutí neměl (alespoň podle obsahu spisu) žádné relevantní podklady pro závěr, že nelze umístěného ani vyslechnout ani jej poučit o možnosti zvolit si zástupce pro řízení. Jeho závěr je tak nepřezkoumatelný, navíc okolnost, že umístěný je

údajně v bezvědomí, nemůže být překážkou, aby si soud, považuje-li to za nutné v konkrétním případě, tuto skutečnost ověřil i osobní návštěvou v ústavu tak, aby mohl za přítomnosti ošetřujícího lékaře posoudit, zda předchozí písemné sdělení lékaře (zde chybějící) odpovídá i v době rozhodnutí aktuální skutečnosti. Nelze přisvědčit názoru soudu prvního stupně, že ústavu by vznikla oznamovací povinnost až ve lhůtě 24 hodin od doby, kdy se zdravotní stav nemocného přijatého v bezvědomí „zlepší natolik, že je objektivně schopen udělit souhlas s držením v ústavu, ale neučiní tak“. Jednak jde o právní názor jsoucí v rozporu se shora uvedeným výkladem odvolacího soudu, jednak by nemuselo být ve všech případech zřejmé, kdy již nastal okamžik zlepšení zdravotního stavu umístěného, že „by mohl udělit souhlas, ale neučinil tak“, a tedy kdy počala běžet ústavu zákonná lhůta k oznámení jeho převzetí soudem. Nelze předjímat všechny možné situace a okolnosti převzetí osob do ústavu a všechny možné objektivní důvody, pro které nemohou udělení svého souhlasu s umístěním v ústavu tyto osoby uvážit či vyjádřit, proto zákon zcela logicky stanoví konkrétní okamžik vzniku oznamovací povinnosti ústavu ohledně převzaté (umístěné) osoby bez jejího souhlasu do ústavu, jímž je právě objektivně zjistitelný okamžik jejího převzetí ústavem do ústavní péče. Argument soudu prvního stupně o nadbytečnosti zahajování řízení (při převzetí osoby v bezvědomí apod.), či dokonce argument vzniku nákladů „v souvislosti s neúčelným ustanovováním advokátů“ je zcela nepřijatelný a rezignující na ústavní záruku ochrany osobní svobody občanů, což by bylo v rozporu s účelem detenčního řízení a s naplňováním nezastupitelné úlohy soudu při posuzování přípustnosti převzetí osob do ústavu zdravotní péče bez jejich písemného souhlasu. Formulaci „převzetí každého, kdo v něm (v. ústavu) byl umístěn bez svého písemného souhlasu“, je nutno vykládat tak, že se jedná o všechny případy, kdy zde písemný souhlas osoby (příp. jejího zákonného zástupce) s převzetím (umístěním) do ústavu do 24 hodin od převzetí prostě není, bez ohledu na to, z jakého důvodu nebyl dán, a nelze jej omezovat jen na případy – jak učinil soud prvního stupně – kdy osoba svůj souhlas s umístěním do ústavu dát odmítne. Výklad soudu prvního stupně je nepřijatelně restriktivní, přičemž jde o ustanovení, které má být pojistkou proti případnému nezákonnému omezování osobní svobody občanů, kdy soudní kontrola každého omezení osobní svobody musí být co nejširší, proto jakýkoliv restriktivní výklad rozsahu takové záruky (v neprospěch zaručeného ústavního práva) není přijatelný. Uvedené principy zastává i právní teorie (srov. např. Bureš, J., Drápal, L., Krčmář, Z., Mazanec, M. Občanský soudní řád. Komentář. I. díl. 6. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003, str. 806 a násl.).

Na základě výše uvedených důvodů odvolací soud změnil napadené usnesení dle § 220 odst. 3 o. s. ř., jak ve výroku uvedeno. Nemohl však současně ustanovit umístěnému opatrovníka pro řízení, neboť dosud nelze činit spolehlivý závěr, že umístěný si nemůže sám zvolit svého zástupce (§ 191b odst. 2 o. s. ř.). Je proto na soudu prvního stupně, aby bez jakýchkoliv průtahů doručil rozhodnutí odvolacího soudu ústavu, aby od ústavu vyžádal obratem zprávu o zdravotním stavu umístěného v době umístění do ústavu i v současnosti (včetně údajů o jeho bydlišti, příbuzných osobách apod.) a aby současně zjistil, zda umístěný je již schopen vyjádřit svoji vůli, když postačí i telefonicky či elektronickou poštou učiněný dotaz u příslušného ošetřujícího lékaře, s poučením (prostřednictvím lékaře), že si může zvolit zástupce pro řízení. V případě, že tohoto projevu není umístěný dosud objektivně schopen, uváží soud, zda pro rozhodnutí o zákonnosti převzetí do ústavu postačí obsah vyžádané lékařské zprávy a výslech ošetřujícího lékaře o okolnostech převzetí jmenovaného do ústavu, či je nezbytné osobní zjištění soudce o jeho rámcovém zdravotním stavu, a ustanoví mu pro řízení opatrovníka z řad advokátů a následně rozhodne, zda k převzetí jmenovaného do ústavní péče došlo ze zákonných důvodů.

Jestliže však jmenovaný je již schopen vyjádření k věci i ke zvolení svého zástupce, bude soud postupovat v závislosti na tomto zjištění. I pro případ, že již dodatečně udělit svůj písemný souhlas s převzetím do ústavu (nebo byl již z ústavu propuštěn), je nutné rozhodnout usnesením o přípustnosti jeho převzetí do ústavu, a to bez zbytečného odkladu. Případné další řízení dle § 191d odst. 1 o. s. ř. je závislé na vyřešení shora uvedených otázek a na konkrétních aktuálních skutkových okolnostech.“

S právním posouzením otázky zahájení řízení v těchto věcech a použitou argumentací odvolacím soudem nutno souhlasit, neboť – na rozdíl od úvah soudu prvního stupně – jeho výklad odpovídá znění příslušných zákonných ustanovení a ústavních principů a vystihuje jejich smysl a účel.

Umístěný je oprávněn sám zvolit svého zástupce a být jím v řízení jako jeho účastník zastoupen; o tom a o svých dalších procesních právech a povinnostech musí být poučen, umožňuje-li to jeho zdravotní stav. Pouze není-li umístěný pro svůj zdravotní stav schopen poučení vnímat, není třeba mu je poskytnout. Umístěnému, který si sám svého zástupce nezvolí, ustanoví předseda senátu opatrovníka pro řízení z řad advokátů.

Z výsledků zjištění plyne, že umístěnému, který si zástupce sám nezvolil, bývá ustanoven opatrovník z řad advokátů často současně jedním usnesením, jímž bylo zároveň zahájeno řízení. Jde např. o věci Obvodního soudu pro Prahu 6 sp. zn. 12 L 305/2005, sp. zn. 12 L 342/2006, Okresního soudu v Havlíčkově Brodě sp. zn. L 684/2005, sp. zn. L 849/2005, sp. zn. L 990/2005, Okresního soudu v Jičíně sp. zn. 30 L 11/2006, sp. zn. 30 L 14/2005, Okresního soudu v Písku sp. zn. L 1/2006 apod. Děje se tak zpravidla za stavu, kdy z obsahu oznámení ústavu plyne, že umístěný není pro svůj stav schopen zástupce zvolit.

O tom, zda byl účastník v řízení řádně zastoupen opatrovníkem lze pochybovat v případech, kdy byl opatrovník ustanoven umístěnému v souvislosti s vyslovením přípustnosti jeho umístění, kdy prvním výrokem usnesení je vyslovení přípustnosti umístění občana, a dalším výrokem je mu ustanoven opatrovník z řad advokátů (např. ve věcech Okresního soudu v Nymburce sp. zn. 4 L 69/2006, Okresního soudu v Kroměříži sp. zn. 5 L 25/2006, sp. zn. 5 L 42/2006, sp. zn. 14 L 8/2006, Okresního soudu v Karviné sp. zn. 39 L 9/2006).

Jako problematický se jeví postup Okresního soudu v Českých Budějovicích ve věci sp. zn. 25 L 2/2006, kdy dne 13. 1. 2006 bylo soudu oznámeno, že týž den byl pacient bez písemného souhlasu převzat do ústavní péče. Soud pak dne 16. 1. 2006 vyslechl ošetřujícího lékaře podle ustanovení § 191b odst. 3, o čemž svědčí protokol z téhož dne. Řízení ve věci bylo zahájeno teprve usnesením ze dne 19. 1. 2006, kterým však současně byl pacientovi ustanoven opatrovník; nadto tímto usnesením bylo rozhodnuto i o tom, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů. Tento postup, ač se může jevit jako „racionální“, není možno akceptovat především pro to, že soud takto prováděl výslech ošetřujícího lékaře ještě před zahájením řízení a nadto v té době dosud nebyl umístěnému ustanoven opatrovník, který by jej zastupoval.

Posloupnost úkonů soudu při procesní reakci na oznámení ústavu o umístění pacienta bez jeho písemného souhlasu pak nebyla důsledně dodržena např. ani ve věci Okresního soudu v Bruntále sp. zn. L 23/2006, kdy soudu bylo dne 6. 10. 2006 oznámeno, že dne 5. 10. byla přijata pacientka bez jejího písemného souhlasu. Soud dne 9. 10. 2006 vyslechl ošetřujícího lékaře jako svědka podle § 191b odst. 3 a § 126 odst. 1 o. s. ř. Vlastní řízení však soud zahájil až následujícího dne 10. 10. 2006, jímž současně umístěného ustanovil pro řízení opatrovníka. O tom, že umístěná byla převzata do ústavu ze zákonných důvodů, pak bylo rozhodnuto dne 12. 10. 2006.

Naproti tomu ve věci Okresního soudu v Děčíně sp. zn. 10 L 6/2006 bylo dne 15. 5. 2006 soudu oznámeno převzetí umístěné. Téhož dne vyšší soudní úřednice soudu podle úředního záznamu telefonicky kontaktovala ošetřujícího lékaře pacientky a informovala se o jejím aktuálním zdravotním stavu; současně lékaře informovala o datu výslechu. Téhož dne (15. 5. 2006) soud (vyšší soudní úřednice) vydal usnesení o zahájení řízení a ustanovil umístěné opatrovníka. Dne 17. 5. 2006 se soud pokusil o výslech umístěné, který byl znemožněn jejím zdravotním stavem a vyslechl ošetřujícího lékaře (výslech vedla vyšší soudní úřednice). Dne 19. 5. 2006 okresní soud vydal (samosoudkyní) usnesení o tom, že k převzetí pacientky došlo ze zákonných důvodů s tím, že se od doručení rozhodnutí pacientce upouští.

Zcela výjimečně bylo rozhodnuto o přípustnosti umístění občana, aniž by byl jakkoliv zastoupen (věci sp. zn. L 1/2006 a L 11/2006 Okresního soudu ve Frýdku-Místku).

Do 31. 7. 2005, tedy do novely o. s. ř. provedené zákonem č. 205/2006 Sb., zněl druhý odstavec § 191b odst. 2 o. s. ř. takto: „Nemá-li ten, kdo byl ústavem převzat, jiného zástupce, ustanoví mu soud pro toto řízení opatrovníka.“ Této úpravě odpovídal i judikát uveřejněný pod Rc 49/93 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek NS ČR (usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 10. 6. 1992, sp. zn. [6 Co 802/92](#)), podle něhož v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče se již neustanovuje podle § 191b odst. 2 o. s. ř. opatrovník pro toto řízení osobě, která byla zbavena způsobilosti k právním úkonům nebo byla omezena v této způsobilosti a má ustanoveného opatrovníka, a to i v případě, že tímto opatrovníkem je podle ustanovení § 27 odst. 3 obč. zák. orgán místní správy nebo zařízení oprávněné vystupovat svým jménem.

S ohledem na zásadní změnu úpravy ustanovení § 191b odst. 2 o. s. ř., které nyní bezvýhradně stanoví zásadu, že nezvolí-li si umístěný zástupce, ustanoví mu předseda senátu opatrovníka pro řízení z řad advokátů, nelze citovaný judikát, který reaguje na odlišnou, a nyní již překonanou právní úpravu, považovat za použitelný. Je proto třeba vycházet z toho, že za podmínek ustanovení § 191b odst. 2 o. s. ř. je třeba umístěnému ustanovit opatrovníka z řad advokátů.

Proto jako nesprávný je nutno hodnotit postup Okresního soudu Plzeň-jih ve věci sp. zn. 4 L 155/2006, když soud neustanovil umístěnému (zbaven způsobilosti k právním úkonům) opatrovníka z řad advokátů a „spokojil se“ s jeho „stálým“ opatrovníkem (Domov klidného stáří Ž.), ač řízení bylo zahájeno dne 16. 5. 2006, tedy již v době účinnosti aktuální právní úpravy, která kategoricky předpokládá ustanovit umístěnému opatrovníka z řad advokátů.

I když v řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nemocného do ústavu soud zpravidla nenařizuje jednání, přesto je povinen provést dokazování alespoň v tom zákonem minimálně stanoveném rozsahu, že vyslechne nemocného (je-li to s ohledem na jeho zdravotní stav možné) a jeho ošetřujícího lékaře. Provedené důkazy pak soud vyhodnotí způsobem předvídaným v ustanovení § 132 o. s. ř., přičemž zjištěné skutkové závěry s navazující právní kvalifikací též zákonu odpovídajícím způsobem vyloží v odůvodnění písemného vyhotovení rozhodnutí (obdobně usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 25. 11. 2003, sp. zn. 10 Co 798/2003).

Je jisté, že sedmidenní lhůta, která je k rozhodnutí soudu vymezena od převzetí osoby bez jejího písemného souhlasu do ústavu vykonávajícího zdravotnickou péči, neumožňuje provádění rozsáhlejšího dokazování a ze spisů se podává, že i jinak se soudy snaží svůj postup v tomto řízení podřídit požadavku na dodržení zákonem stanovené lhůty (což se současně převážně soudům daří realizovat). Přesto jsou patry v praxi jednotlivých soudů rozdíly.

Ve věci sp. zn. 8 L 7/2006 Okresního soudu v Lounech bylo dne 12. 7. 2006 podáno oznámení o nedobrovolné hospitalizaci pacienta ze dne 11. 7. 2006. Dne 17. 7. 2006 byl v PL P. proveden samosoudkyní velmi podrobný a obsažný výslech ošetřujícího lékaře a obdobně obsáhlý a věci přílehlavý výslech umístěného. Pacient současně navrhl, aby soudem byla k věci vyslechnuta i jeho družka. K jejímu podrobnému výslechu jako svědkyně podle § 126 o. s. ř. soud přistoupil dne 19. 7. 2006. Skutečností ovšem je, že soud teprve tohoto dne vydal usnesení č. j. 8 L 7/2006-4, kterým zahájil řízení podle § 191b odst. 1 o. s. ř. a současně též usnesení č. j. 8 L 78/2006-5, kterým umístěnému ustanovil opatrovníka (stejně tak 19. 7. 2006 vydal usnesení č. j. 8 L 7/2006-6, kterým vyslovil, že převzetí pacienta bylo ze zákonných důvodů). I v tomto případě tedy přes jinak zřejmou péči, kterou soud věnoval výslechům, fakticky nebyla důsledně dodržena posloupnost úkonů ve smyslu ustanovení § 191b o. s. ř.

Ve věci Okresního soudu v Mělníku sp. zn. 8 L 24/2006 oznámení Nemocnice s poliklinikou M. ze dne

29. 8. 2006 obsahovalo jméno, bydliště a rodné číslo pacienta, datum a hodinu jeho přijetí a údaje, že byl přijat v bezvědomí na oddělení ARO nemocnice; soud však zcela pominul provést dokazování ve smyslu ustanovení § 191b odst. 3 o. s. ř., přičemž se zejména nepokusil vyslechnout ošetřujícího lékaře. Soud přitom neměl kromě oznámeného bezvědomí pacienta jakoukoliv hodnotnější informaci o jeho zdravotním stavu. Spokojil se pouze písemným dotazem na nemocnici, zda je pacient stále v bezvědomí, což nemocnice bez dalšího potvrdila telefaxem ze dne 5. 9. 2006. Soud pak již jen 6. 9. 2006 vydal usnesení č. j. 8 L 24/2006-5, jehož výrokem I. ve věci zahájil řízení, výrokem II. ustanovil umístěnému opatrovníka, výrokem III. vyslovil, že k převzetí nemocného do ústavu došlo ze zákonných důvodů. Výroky IV. a V. rozhodl o nákladech tohoto řízení. Je zcela zřejmé, že ač postup soudu v tomto řízení musí být rychlý a tudíž i neformální, pak takto soudem pojaté řízení je třeba považovat za provedené jen zcela formálně, aniž by přitom respektovalo příslušnou úpravu tohoto řízení.

Vzhledem k tomu, že pro vyslovení se soudu o tom, zda osobní svoboda umístěného byla omezena v souladu se zákonem, tedy pro naplnění některého z důvodů § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb., je stanovena velmi krátká lhůta (zkrácená mnohdy navíc opožděným oznámením ústavu), bývá důkazní řízení omezeno jen na důkazy uvedené v § 191b odst. 3 o. s. ř. To, jak již bylo zmíněno, klade zvýšené nároky na obsahové údaje o umístěné osobě (jméno, příjmení, datum narození, bydliště), důvod (y) umístění, jméno, příjmení a adresa nejbližších příbuzných, lékařská zpráva o zjištění zdravotního stavu umístěného při jeho převzetí do ústavu, a dále zejména zda přichází v úvahu výslech umístěného a označení jeho ošetřujícího lékaře, který má být vyslechnut, jakkoliv o. s. ř. ani zákon č. 20/1966 Sb. ústavu v tomto směru neukládá odpovídající povinnosti (obsah oznámení, jak plyne z § 191b odst. 1 o. s. ř. a § 24 zákona č. 20/1966 Sb., je omezen toliko na informaci, kdy byl do ústavu převzat a z jakého důvodu se tak stalo).

V některých případech nebyl vyslechnut ošetřující lékař a soud se spokojil pouze písemnou lékařskou zprávou, popř. zprávou obsaženou v oznámení ústavu (např. Okresní soud v Karviné ve věci sp. zn. 38 L 15/2006, Okresní soud ve Frýdku-Místku ve věci sp. zn. 0 L 1/2006, Okresní soud Brno-venkov ve věcech sp. zn. 10 L 1/2006 a sp. zn. 10 L 3/2006).

Účastník nebývá vyslechnut pouze tehdy, jestliže to jeho zdravotní stav neumožňuje (např. bezvědomí umístěného ve věcech sp. zn. 41 L 4/2006, sp. zn. 41 L 5/2006, sp. zn. 41 L 43/2006 Okresního soudu v Kladně, sp. zn. 1 L 1/2006 Okresního soudu Frýdku-Místku, sp. zn. 18 L 4/2006 Okresního soudu v Chebu).

Ústavy pro svá oznámení podle § 191a o. s. ř. používají zpravidla vlastní formuláře, obsahující alespoň základní údaje o osobě umístěného, důvodech umístění apod. V některých případech se však k dalším potřebným skutečnostem nevyjadřují.

Tak ve věcech Okresního soudu v Trutnově L 1/2002, Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 72 L 1/2005, sp. zn. 72 L 4/2005 nebyl uveden ošetřující lékař, který má být vyslechnut. Ve věcech Okresního soudu v Nymburce sp. zn. 4 L 69/2006 a sp. zn. 4 L 70/2006 byl uveden toliko jeho nečitelný podpis, takže jej nebylo možno bez dalšího určit.

Ve věcech Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 15 L 10/2006, sp. zn. 15 L 17/2006, Okresního soudu v Kroměříži sp. zn. 6 L 20/2006, sp. zn. 5 L 25/2006, Okresního soudu v Nymburce sp. zn. 13 L 1/2007, sp. zn. 13 L 6/2007 chybí v oznámení ústavu vyjádření k možnosti výslechu umístěného.

Ve věcech Okresního soudu v Kroměříži sp. zn. 8 L 12/2006, sp. zn. 13 L 14/2006, Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 72 L 3/2006, Okresního soudu v Šumperku sp. zn. 12 L 6/2006 chybí jak označení ošetřujícího lékaře, tak i vyjádření k možnosti výslechu umístěné osoby.

Výslech jiných osob, než umístěného a ošetřujícího lékaře, byl v zásadě zcela ojedinělý. Rovněž tak nebyl zjištěn případ, kdy by soud odmítl provedení výslechu osob, které umístěný navrhl (§ 191b odst. 3 o. s. ř.).

Soudy provádějí rozhodující úkony zásadně přímo v ústavu. I když jednání nenařizují (§ 191b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.), o výslechu uvedených osob vyrozumívají zástupce (opatrovníka) umístěného a zpravidla ředitele ústavu, popř. jiného vedoucího pracovníka, a to obvykle telefonicky.

Podle § 191b odst. 4 o. s. ř. do sedmi dnů ode dne, kdy došlo k omezení podle § 191a, soud usnesením rozhodne, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů (§ 191a odst. 1 o. s. ř.) nebo že převzetí bylo nezákonné.

Podle autorů 7. vydání komentáře k občanskému soudnímu řádu, vydavatelství C. H. Beck, Praha 2006, str. 943, jak v případě, že došlo přímo k umístění nemocného do ústavu bez jeho písemného souhlasu, tak v případě, že nemocný, jenž sice s umístěním písemně souhlasil, byl dodatečně internován, soud rozhodne buď, že k převzetí došlo ze zákonných důvodů (důvod se ve výroku uvede) nebo že převzetí bylo nezákonné.

Takto postupuje Okresní soud Brno-venkov např. ve věcech sp. zn. 10 L 1/2006, sp. zn. 10 L 2/2006, sp. zn. 10 L 3/2006, když ve výroku odkazuje na konkrétní ustanovení § 23 odst. 4 písm. c) zákona č. 20/1966 Sb. (že k převzetí do ústavu došlo v souladu s citovaným ustanovením).

Není-li příslušný zákonný důvod uveden ve výroku usnesení, jímž soud rozhodl, že k umístění došlo ze zákonných důvodů, pak je nezbytné konkrétní důvod (důvody) uvést v odůvodnění usnesení, nejlépe odkazem na konkrétní zákonné ustanovení § 23 odst. 4 písm. a) až d) zákona č. 20/1966 Sb. a jeho citací.

Soudy takto zpravidla postupují. Jen zcela ojediněle usnesení soudu v odůvodnění postrádá uvedení příslušného zákonného ustanovení a obsahuje pouze text, který mu odpovídá (Okresní soud v České Lípě ve věcech sp. zn. 19 L 5/2006 a sp. zn. 19 L 11/2006, kde text v odůvodnění odpovídá obsahově § 23 odst. 4 písm. c) zákona č. 20/1966 Sb.).

Pouze výjimečně Okresní soud v Litoměřicích ve věci sp. zn. L 454/2005 v odůvodnění usnesení, jímž vyslovil, že k převzetí občana do ústavu zdravotnické péče došlo ze zákonných důvodů, neoznačil konkrétní důvod, vypočtený v § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb. Krajský soud v Ústí nad Labem usnesením sp. zn. 10 Co 1029/2005 usnesení Okresního soudu v Litoměřicích k odvolání umístěného právě z tohoto důvodu zrušil, s odůvodněním, že správnost rozhodnutí soudu prvního stupně nemůže pro nedostatek důvodů přezkoumat.

Soudy někdy nadbytečně ve výroku o přípustnosti převzetí umístěného uvádějí příslušný zdravotní ústav (např. Okresní soud v Chomutově ve věcech sp. zn. 50 L 82/2006, sp. zn. 50 L 128/2006, Okresní soud ve Zlíně ve věcech sp. zn. 30 L 4/2006, sp. zn. 30 L 30/2006 apod.).

Rovněž tak není třeba ve výroku vymezovat dobu umístění, jak to učinil Okresní soud v Litoměřicích ve věci sp. zn. L 454/2005 ve výroku usnesení, jímž vyslovil, že k převzetí umístěného do ústavu zdravotnické péče v období od 15. 11. 2005 do 25. 11. 2005 došlo ze zákonných důvodů.

V ojedinělých případech přetrvává označení umístěného jako nemocného - v rozporu s již citovaným zákonem č. 205/2005 Sb., ve věcech Obvodního soudu pro Prahu 9 sp. zn. 72 L 4/2006, sp. zn. 72 L 7/2006, Obvodního soudu pro Prahu 5 ve věci sp. zn. 32 L 176/2006 - zde je uvedeno i ve výroku usnesení.

Pochyby o tom, zda lze provedené důkazy pokládat za řádně provedené v souladu s § 191b odst. 3 o.

s. ř. vzbuzují usnesení, kde v jediném rozhodnutí jsou spojeny výroky o zahájení detenčního řízení (výrok I.), o ustanovení opatrovníka umístěnému (výrok II.) a o tom, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů (výrok III.). Jde o věci Okresního soudu v Jičíně sp. zn. 30 L 11/2005, sp. zn. L 14/2003, Okresního soudu v Rychnově nad Kněžnou sp. zn. L 1/2006, Okresního soudu v Chebu sp. zn. L 4/2006, sp. zn. L 7/2006, Okresního soudu v Karviné sp. zn. 38 L 15/2006.

V naprosté většině případů soudy stačí vydat rozhodnutí o tom, zda k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů či nikoliv v zákonné sedmidenní lhůtě (§ 191b odst. 4 o. s. ř.). Pokud dochází k překročení této lhůty, bývá tento stav nepříznivě ovlivněn opožděným plněním oznamovací povinnosti ústavem. Tak ve věci Okresního soudu v Písku sp. zn. 1 L 12/2006 byla umístěná přijata 4. 7. 2006, oznámení o tom došlo soudu až dne 11. 7. 2006 a soud vydal usnesení podle cit. ustanovení 17. 7. 2006. Ve věci sp. zn. 1 L 13/2006 téhož soudu byla umístěná přijata do ústavu 5. 7. 2006, oznámení o tom došlo soudu 11. 7. 2006 a soud vydal usnesení dle cit. ustanovení 17. 7. 2006. Ve věci sp. zn. 6 L 2/2003 Okresního soudu v Jičíně byl umístěný přijat 12. 2. 2003, oznámení ústavu došlo soudu 18. 2. 2003 a soud rozhodl 20. 3. 2003. Ve věci sp. zn. L 6/2006 Okresního soudu v Prostějově byla umístěná přijata do ústavu dne 4. 5. 2006, oznámení ústavu o tom došlo soudu 17. 5. 2006 a soud rozhodl 19. 5. 2006. Ve věci sp. zn. 0 L 2/2006 Okresního soudu ve Frýdku-Místku byl umístěný přijat 24. 1. 2006, oznámení ústavu o tom došlo soudu 1. 2. 2006 a soud rozhodl 8. 2. 2006.

Jako příklad maximální snahy o rychlost řízení lze uvést již zmíněnou věc Okresního soudu Plzeň-jih sp. zn. 4 L 155/2006 – pacient byl do zdravotnického zařízení převzat 16. 5. 2006; oznámení Psychiatrické léčebny v D. došlo telefaxem soudu týž den, kdy soud současně vydal usnesení o zahájení řízení. Následujícího dne (17. 5. 2006) při úředním dnu v PL D. vyslechla vyšší soudní úřednice jak ošetřujícího lékaře (jako svědka podle ustanovení § 126 o. s. ř.), tak umístěného (jako účastníka řízení podle § 131 o. s. ř.). Ještě pak téhož dne soud vydal usnesení, č. j. 4 L 155/2006-4, kterým rozhodl, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů. Nedostatkem však byla skutečnost, že umístěnému soud neustanovil opatrovníka z řad advokátů.

Lze tedy uzavřít, že soudy v řízení postupují s potřebnou rychlostí.

Odpadnou-li důvody, pro něž bylo řízení zahájeno, je třeba je zastavit ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř. Tak tomu bude např. tehdy, udělí-li umístěný dodatečně písemný souhlas se svým umístěním do ústavu nebo bude-li z ústavu propuštěn. Obdobně tomu bude i v případě úmrtí umístěného.

Správně proto bylo již zahájené řízení usnesením zastaveno ještě před rozhodnutím podle § 191b odst. 4 o. s. ř., když umístěný dal dodatečně písemný souhlas se svým umístěním (věci sp. zn. L 2/2006 Okresního soudu v Prostějově, sp. zn. 30 L 5/2006 Okresního soudu ve Zlíně, sp. zn. 12 L 4/2006 a sp. zn. 12 L 18/2006 Okresního soudu v Břeclavi apod.). Rovněž správně Okresní soud v Karviné již zahájené řízení ještě před rozhodnutím dle citovaného ustanovení zastavil, když byl umístěný z ústavu propuštěn. Stejně tak bylo zahájené řízení správně zastaveno poté, kdy umístěný před rozhodnutím soudu dle citovaného ustanovení zemřel (např. ve věcech Okresního soudu v Prostějově sp. zn. L 11/2006, Okresního soudu ve Zlíně sp. zn. 30 L 29/2006, Okresního soudu v Břeclavi sp. zn. 12 L 2/2006, Okresního soudu v Karviné sp. zn. 39 L 12/2006 a sp. zn. 40 L 12/2006 apod.).

Totéž platí, nastanou-li shora uvedené právní skutečnosti po vydání rozhodnutí podle citovaného ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. Správně proto bylo usnesením zastaveno další řízení, když po rozhodnutí o přípustnosti převzetí umístěného ze zákonných důvodů podepsal souhlas s umístěním (např. ve věcech sp. zn. 11 L 21/2006 Okresního soudu v Litoměřicích, sp. zn. L 3/2006 Okresního soudu v Prostějově, sp. zn. 9 L 3/2006 Okresního soudu Brno-venkov, sp. zn. 1 L 1/2006 Okresního soudu v Písku, sp. zn. L 664/06 Obvodního soudu pro Prahu 8, sp. zn. 7 L 48/2006 Okresního soudu ve Vsetíně).

Taktéž správně zastavil soud řízení poté, kdy po rozhodnutí podle citovaného ustanovení došlo k propuštění umístěného z ústavu (např. ve věcech sp. zn. 12 L 57/2006 Okresního soudu v Litoměřicích, sp. zn. L 6/2006 Okresního soudu v Prostějově, sp. zn. 11 L 11/2006 Okresního soudu v Šumperku, sp. zn. 19 L 2/2006 Okresního soudu v Mostě, sp. zn. 38 L 15/2006 Okresního soudu v Karviné).

Uvedené se vztahuje i na případy zastavení řízení pro úmrtí umístěných po rozhodnutí dle citovaného ustanovení (ve věcech sp. zn. 11 L 132/2006 Okresního soudu v Litoměřicích, sp. zn. 10 L 1/2006 Okresního soudu Brno-venkov, sp. zn. 12 L 10/2006 Okresního soudu v Šumperku, sp. zn. 12 L 3/2006 Okresního soudu v Břeclavi, sp. zn. 19 L 8/2006 Okresního soudu v Chebu, sp. zn. 40 L 7/2006 Okresního soudu v Karviné apod.).

Naproti tomu nesprávně nebylo řízení zastaveno po rozhodnutí soudu o převzetí umístěného ze zákonných důvodů poté, kdy nastala některá z uvedených skutečností. Ve věcech sp. zn. 11 L 9/2006 Okresního soudu v Táboře, sp. zn. 19 L 2/2006 a sp. zn. 18 L 5/2006 Okresního soudu v Mostě, kdy došlo k propuštění umístěného, ve věci sp. zn. 18 L 12/2006 Okresního soudu v Mostě, kdy došlo k dodatečnému udělení písemného souhlasu umístěného se svým umístěním, či ve věcech sp. zn. 41 L 4/2006 Okresního soudu v Kladně a sp. zn. 0 L 1/2006 Okresního soudu ve Frýdku-Místku, kde vesměs po zjištění těchto skutečností došlo bez dalšího k založení označených spisů.

Důvodem k zastavení zahájeného detenčního řízení však není přeložení umístěného do jiného (dalšího) ústavu. Je-li umístěný přemístěn do jiného ústavu, znamená to, že z hlediska časového jeho umístění v ústavu bez jeho písemného souhlasu, resp. omezení ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, trvá i nadále; proto pouhá změna zdravotnického zařízení nemůže mít na probíhající soudní řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče žádný vliv. Účelem tohoto řízení je posouzení, zda je převzetí umístěného nebo jeho držení v ústavu zákonné, takže identita ústavu, kde je občan právě umístěn, nemá z tohoto pohledu žádný význam. Proto ani změna ústavu nemůže mít na řízení jiný dopad než ten, že soud, který musí v každém okamžiku jednat s ústavem, v němž se umístěný právě nachází, vezme jeho přemístění na vědomí a přizpůsobí tomu procesní úkony, jimiž s ústavem vchází v kontakt. Nový (další) ústav také vykonává práva i povinnosti, jež zdravotnickému zařízení o. s. ř. přiznává, a může např. umístěného v případě pomnutí důvodů detence propustit.

Chybně proto Okresní soud v Litoměřicích ve věci sp. zn. L 50/2006 poté, kdy rozhodl o tom, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů, po zjištění, že umístěná byla přemístěna do jiného ústavu, řízení usnesením zastavil s odůvodněním, že „nejdou podmínky k pokračování v daném řízení, když vyšetřovaná osoba byla z léčebny svým převozem na interní odd. Nemocnice v D. de facto propuštěna“.

Obdobně nesprávně bylo po rozhodnutí o přípustnosti převzetí umístěného do ústavu zdravotnické péče pro přeložení umístěného do jiného zdravotnického zařízení řízení zastaveno ve věcech sp. zn. 43 L 12/2006 Okresního soudu v Karviné, sp. zn. 12 L 1/2006 a sp. zn. 12 L 8/2006 Okresního soudu v Břeclavi.

Stejně tak nesprávný postup je třeba spatřovat pokud zahájené řízení ještě před rozhodnutím podle § 191b odst. 4 o. s. ř. Obvodní soud pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 32 L 1/2006 usnesením zastavil po zjištění, že došlo k přeložení umístěného do jiného ústavu, s tím, že nový ústav by měl „požádat o vyslovení přípustnosti převzetí a držení v ústavu zdravotnické péče“ a že tím důvod, aby tento soud dále rozhodoval o této otázce, odpadl.

Zjevně vadným je také usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ve věci sp. zn. 32 L 5/2006, jímž bylo zastaveno řízení o vyslovení přípustnosti převzetí a držení umístěného v ústavu zdravotnické péče,

ačkoliv takové řízení nebylo vůbec zahájeno. V odůvodnění usnesení se totiž mj. uvádí: „Zdejší soud pod 32 L 5/2006-2 ze dne 10. 5. 2006 rozhodl tak, že řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení nemocného se nezahajuje. Rozhodnutí nabylo právní moci dne 27. 5. 2006“.

Za nesprávné nutno pokládat i usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ve věcech sp. zn. 32 L 2/2006 a sp. zn. 32 L 3/2006, jimiž soud současně zahájil řízení o vyslovení přípustnosti převzetí do ústavu zdravotnické péče umístěného (výrok I.) a současně toto řízení zastavil (výrok II.) s odůvodněním, že: „Nemocnice F. s poliklinikou v P., oznámila zdejšímu soudu, že dne 4. 4. 2006 přijala k hospitalizaci jmenovaného nemocného, neboť byl nalezen v bytě v bezvědomí a po zajištění jeho životních funkcí byl přijat na resuscitační oddělení. S ohledem na svůj zdravotní stav nebyl schopen udělit svůj písemný souhlas s převzetím. Nemocnice požádala o souhlas převzetím za nemocného. Obvodní soud pro Prahu 1 rozhodl dne 11. 4. 2006 pod sp. zn. 32 L 3/2006 o tom, že řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení nemocného se nezahajuje. Toto rozhodnutí nabylo právní moci dne 4. 5. 2006. Zdejší soud provedl šetření, zda důvody pro uvedené řízení nadále trvají, a zjistil, že nemocný byl převezen dne 28. 4. 2006 do T. nemocnice, pod výše uvedenou adresou, kteréžto zdravotnické zařízení by mělo požádat o vyslovení přípustnosti převzetí a držení v ústavu zdravotnické péče. Zdejší soud proto postupoval v souladu s ustanovením § 103, 104 odst. 1 ve spojení s § 191 b) odst. 1 a § 88 písm. d) o. s. ř. a řízení u zdejšího soudu zastavil, neboť důvody pro rozhodování zdejšího soudu přemístěním nemocného odpadly.“

Obě uvedená usnesení krom toho postrádají odůvodnění výroků, jimiž bylo řízení zahájeno. Z obsahu usnesení lze dovodit, že řízení byla zahájena jen proto, aby mohla být zastavena z důvodu v nich uvedeného, který je nutno pokládat za nesprávný, jak již bylo vyloženo.

V souvislosti s přemístěním umístěného do jiného ústavu vyvstává otázka postupu soudu, je-li po zahájení řízení umístěný přemístěn do ústavu, který je v obvodu jiného soudu. V takovém případě přichází v úvahu příkazání věci jinému soudu téhož stupně z důvodu vhodnosti podle § 12 odst. 2, 3 o. s. ř.

Tak postupoval ve věci Okresního soudu v Kutné Hoře sp. zn. 5 L 1/2006 Obvodní soud pro Prahu 5, u něhož bylo detenční řízení zahájeno, a který rozhodl, že k převzetí umístěné do ústavu zdravotnické péče došlo ze zákonných důvodů (§ 191b odst. 4 o. s. ř.). Poté byla umístěná přeložena do ústavu v obvodu Okresního soudu v Kutné Hoře. Obvodní soud pro Prahu 5 předložil věc s návrhem na delegaci věci Vrchnímu soudu v Praze, který usnesením sp. zn. Ncd 435/2006 věc přikázal ve smyslu § 12 odst. 2, 3 Okresnímu soudu v Kutné Hoře.

V těchto případech je však třeba mít na zřeteli relativní krátkost lhůt pro rozhodnutí soudu podle § 191b odst. 4 o. s. ř. i pro rozsudek podle § 191d odst. 4 o. s. ř. Zákonná sedmidenní lhůta k rozhodnutí v prvním případě zřejmě značně znesnadňuje užití postupu podle § 12 odst. 2, 3 o. s. ř. Obdobné posouzení platí i pro takový postup v řízení o přípustnosti dalšího držení v ústavu podle § 191d o. s. ř.

III.

§ 191c - Doručení usnesení a jeho účinky

1. O tom, že se usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. nedoručuje umístěnému, soud rozhodne ve výroku tohoto usnesení.

2. Odpadl-li důvod, pro nějž bylo řízení zahájeno (vedeno) až po té, kdy soud vydal rozhodnutí o přípustnosti převzetí (dalšího držení), které dosud nenabylo právní moci, popřípadě odpadl-li tento důvod v průběhu odvolacího řízení, nestačí jen zastavit řízení, ale je třeba i již vydané rozhodnutí zrušit.

3. Ústavy vykonávající zdravotnickou péči nejsou účastníky řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče. Proto nejsou oprávněny podat dovolání proti rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o odvolání proti usnesení, jímž soud prvního stupně rozhodl podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř.

První odstavec uvedeného ustanovení předpokládá výjimku ze zásady, že usnesení podle § 191b odst. 4 o. s. ř. se doručí též umístěnému, pro případ, že podle vyjádření ošetřujícího lékaře není schopen chápat obsah takového rozhodnutí. O tom, že se usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. nedoručuje umístěnému, soud rozhodne ve výroku tohoto usnesení. Soudy však ve většině případů takto nepostupují. Nabízí se totiž porovnání odlišnosti dikce ustanovení § 191c odst. 1 o. s. ř. a § 189 téhož zákona, které může vést k názoru, že o tom, že usnesení podle § 191b odst. 4 o. s. ř. se umístěnému nedoručí, soud výslovně nerozhoduje. Ač lze souhlasit s tím, že obě tato ustanovení mají odlišnou dikci, je jisté, že jejich účel je shodný. Posouzení, zda jsou splněny předpoklady pro nedoručení usnesení umístěnému, náleží soudu a nikoliv lékaři (nutno počítat i s tím, že vyjádření lékaře nemusí být vždy zcela jednoznačné). V zájmu právní jistoty, komu má být usnesení doručeno (i pro posouzení otázky jeho řádného doručení v rámci řízení o opravných prostředcích) je proto třeba trvat na požadavku, aby o tom soud výslovně rozhodl. Takovýto postup byl zjištěn pouze ojediněle (např. ve věci Okresního soudu v Ústí nad Orlicí sp. zn. 7 L 39/2005, ve věci Okresního soudu v Hradci Králové sp. zn. L 376/2006, nebo ve věci Okresního soudu v Olomouci sp. zn. 36 L 125/2005).

Soudy však jinak zásadně zjišťují, zda lze upustit od doručení usnesení podle § 191b odst. 4 umístěnému dotazem na ošetřujícího lékaře. Nedoručují usnesení jen tehdy, jestliže tento lékař vyloučí, že by umístěný byl schopen chápat obsah usnesení.

V rozporu s tím nebylo usnesení podle citovaného ustanovení doručeno umístěnému ve věci sp. zn. 12 L 305/2006 Obvodního soudu pro Prahu 6, když chybí vyjádření ošetřujícího lékaře v uvedeném smyslu. Obdobně nesprávně soud postupoval i ve věci sp. zn. 37 L 13/2006 Okresního soudu v Karlových Varech, v níž usnesení podle citovaného ustanovení nebylo doručeno umístěnému, ač nebylo zjištěno, zda jde o případ, kdy lze od doručení usnesení ve vyloženém smyslu upustit.

Ten, o jehož umístění v ústavu jde, je účastníkem řízení, v němž má být vysloveno, zda k jeho převzetí do ústavu došlo ze zákonných důvodů či nikoliv. Ostatně o jeho účastenství v tomto řízení se výslovně zmiňuje ustanovení § 191b odst. 2 o. s. ř.

Pokud se týče ústavu, který je povinen učinit oznámení podle § 191a o. s. ř., nemá v tomto případě ani status žalobce ani navrhovatele, ani toho, o jehož právech nebo povinnostech by mělo být v řízení jednáno (§ 90 a § 94 odst. 1 o. s. ř.). Za účastníka tohoto řízení jej o. s. ř. případně neoznačuje ani v ustanoveních týkajících se řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, a to přes skutečnost, že jinak tomuto ústavu dává oprávnění se proti rozhodnutí (které se ústavu doručuje) odvolat (§ 191c odst. 1 a 2 o. s. ř.). V této souvislosti je proto možno nastolit otázku, zda je ústav legitimován případně napadnout dovoláním rozhodnutí odvolacího soudu, kterým bylo rozhodnuto o odvolání proti usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř.

Podle ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř. je k podání dovolání legitimován pouze účastník řízení. Jestliže ústavy vykonávající zdravotnickou péči nemají statut účastníka řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče, pak z této skutečnosti vyplývá, že dovolání proti rozhodnutí, kterým bylo soudem rozhodnuto podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. není oprávněn podat příslušný ústav zdravotnické péče (usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 6. 2007, č. j. [30 Cdo 1745/2007](#)-91 ve věci Obvodního soudu pro Prahu 8 sp. zn. L 452/2005).

Ústav je kdykoliv sám oprávněn posoudit medicínské důvody převzetí, resp. i dalšího držení

umístěného. Proto jej může také v každém stádiu detenčního řízení propustit, jestliže medicínské důvody detence pominuly.

K propuštění umístěných ústavem a k následnému zastavení řízení došlo např. ve věci sp. zn. 3 L 2/2005 Okresního soudu v Prachaticích, ve věci sp. zn. 6 L 3/2006 Okresního soudu ve Strakoncích, ve věci sp. zn. 14 L 1/2006 Okresního soudu v Pardubicích apod.

Ve věci Městského soudu v Brně sp. zn. 71 L 868/2006 soud prvního stupně usnesením ze dne 3. 5. 2006 rozhodl, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů. Ten podal proti tomuto rozhodnutí odvolání. Poté soud prvního stupně usnesením ze dne 1. 6. 2006, č. j. 71 L 868/2006-9, řízení ve věci zastavil, když ze sdělení Psychiatrické léčebny B. zjistil, že umístěný byl propuštěn domů. S ohledem na již zmíněné odvolání na tuto situaci odvolací soud reagoval zastavením odvolacího řízení s přihlédnutím k ustanovení § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř.

K tomu je třeba dodat, že skutečnost, že v případě, že v ústavu internovaná osoba dá souhlas se svým umístěním nebo že se podrobí vyšetřovacím a léčebným úkonům, popřípadě byla hospitalizace ukončena propuštěním a pacient tak přestal být omezen ve volném pohybu nebo styku s vnějším světem, odpadá tím předmět sporu a osobní svoboda jedince přestává být objektem veřejnoprávní ochrany. Ingerenci soudní moci již nic nepřipouští. Nastává tím situace procesním předpisem sice přímo nepostižená, nicméně neobdobná případům, kdy odpadá pravomoc soudu k řízení a rozhodnutí ve věci detence (resp. když právo spojené s osobou zaniká její smrtí). Odpadnutí základní podmínky řízení (§ 103 o. s. ř.), vede pak zásadně k zastavení řízení (§ 104 odst. 1, věta první, o. s. ř.); vydané rozhodnutí ve věci, pokud dosud nenabylo právní moci, musí být odklizen zrušením ve smyslu ustanovení § 107 odst. 5 per analogiam o. s. ř., protože z povahy věci a vzhledem ke změně poměrů na jeho účinky nemá dojít (viz příslušné odůvodnění usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 19. 7. 2006, sp. zn. 44 Co 226/2006, uvedené v části V.).

IV.

§ 191d - Přípustnost dalšího držení

Lhůta tří měsíců určená soudu v § 191d odst. 4 o. s. ř. k rozhodnutí o tom, zda další držení umístěného v ústavu je přípustné a na jakou dobu, začíná běžet ode dne vydání (vyhlášení) usnesení, jímž soud vyslovil, že k převzetí umístěného do ústavu došlo ze zákonných důvodů. Uplynutí této lhůty, která je lhůtou pořádkovou, nebrání soudu v tom, aby rozhodl o přípustnosti dalšího držení umístěného v ústavu.

V detenčním řízení soud rozhoduje zpravidla ve dvou stádiích. V prvním rozhodne usnesením do sedmi dnů ode dne, kdy došlo k omezení osobní svobody osoby jejím umístěním do zdravotnického zařízení (ústavu) bez jejího souhlasu, zda k převzetí došlo ze zákonných důvodů (§ 191b odst. 4 o. s. ř.). Odvolání proti tomuto usnesení nemá odkladný účinek (§ 191c odst. 2 o. s. ř.). Jestliže soud vyslovil, že převzetí bylo v souladu se zákonnými důvody a umístěný je omezen nebo vyloučen ze styku s vnějším světem, pokračuje soud v řízení o vyslovení přípustnosti jeho dalšího držení v ústavu (§ 191d odst. 1 o. s. ř.). V takovém případě detenční řízení přechází do druhého stadia. Ke zjištění zdravotního stavu umístěného soud ustanoví znalce. Úkolem znalce je vyjádření o tom, zda další držení umístěného v ústavu při omezení nebo vyloučení styku s vnějším světem je či není nutné. Znalcem nemůže být ustanoven lékař, který pracuje v ústavu, v němž je umístěný držen (§ 191d odst. 2 o. s. ř.). Soud nařídí jednání, k němuž přizve umístěného (pokud podle vyjádření ošetřujícího lékaře nebo písemného znaleckého posudku je umístěný schopen vnímat průběh a význam jednání) a jeho zástupce (opatrovníka). Při jednání vyslechne znalce, podle okolností ošetřujícího lékaře, umístěného a provede popřípadě další vhodné důkazy (§ 191d odst. 3 o. s. ř.). V rozsudku, který musí být vyhlášen do tří měsíců od výroku o přípustnosti převzetí do ústavu, rozhodne soud, zda další držení

je přípustné a na jakou dobu. Ustanovení § 191c odst. 2 a 3 platí tu obdobně (§ 191d odst. 4 o. s. ř.).

Jednou z procesních záruk určených osobám na ochranu jejich základního práva na osobní svobodu je v detenčním řízení právo na urychlené soudní rozhodnutí. Představuje promítnutí zásad spravedlivého procesu z hlediska naplnění práva účastníka řízení na projednání jeho věci bez zbytečných průtahů, zakotveného zejména v ustanovení čl. 38 odst. 2 LZPS. Rychlý postup řízení ukládá též občanský soudní řád v ustanoveních § 6 a § 100; právo účastníka, aby jeho věc byla soudem projednána a rozhodnuta bez zbytečných průtahů formuluje dále v ustanovení § 5 odst. 2 zákon o soudech a soudcích (zákon č. 6/2002 Sb.) a soudci stanoví povinnost rozhodovat v přiměřených lhůtách bez průtahů (§ 79 odst. 1 cit. zák.). Mimořádný důraz kladený na požadavek rychlosti v detenčním řízení vyplývá ze stanovení lhůt pro vydání rozhodnutí soudu přímo v LZPS (čl. 8 odst. 6) a v občanském soudním řádu (§ 191b odst. 4 a § 191d odst. 4 o. s. ř.). Tato ustanovení nabývají na významu v souvislosti s účelem detenčního řízení, jímž je ochrana práva na osobní svobodu, které je vedle práva na život nepochybně nejdůležitějším ústavně zaručeným základním lidským právem.

V prvním stadiu detenčního řízení podle ustanovení § 191b o. s. ř. musí soud ve velmi krátké lhůtě sedmi dnů rozhodnout, zda je naplněn některý z důvodů § 23 odst. 4 zákona o péči o zdraví lidu, pro který byla omezena osobní svoboda umístěného. Má-li soud dodržet zákonem stanovenou lhůtu, jeho postup v řízení musí být rychlý a bezformální a řízení může být omezeno jen na provedení důkazů předvídaných v ustanovení § 191b odst. 3 o. s. ř. Na rozdíl od prvního stadia provádí se ve druhém stadiu detenčního řízení podle ustanovení § 191d o. s. ř. řádné důkazní řízení, jehož základem je znalecké dokazování. V závislosti na zákonném důvodu umístění do ústavu je soud povinen provést všechny důkazy potřebné pro závěr o nutnosti dalšího držení umístěného v ústavu. Rozsudek podle ustanovení § 191d odst. 4 o. s. ř. musí být vyhlášen do tří měsíců počítaných od vydání usnesení, že k převzetí došlo ze zákonných důvodů (§ 191b odst. 4 o. s. ř.), nikoliv ode dne jeho právní moci. Jde o lhůtu zákonnou, která je pro soud závazná a má vždy zvláštní důležitost. Po vydání usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. soud z úřední povinnosti vyšetří okolnost, že umístěný je omezen nebo vyloučen ze styku s vnějším světem, aniž by čekal na zprávu ústavu, a neprodleně pokračuje v řízení podle ustanovení § 191d o. s. ř. (§ 191d odst. 1 o. s. ř.). To platí i v případě, že proti usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř. bylo podáno odvolání. Takový postup soudu je třeba dovodit z ustanovení § 191c odst. 3 o. s. ř., které uvedenému odvolání nepřiznává odkladný účinek. Je proto neodůvodněné, aby soud např. nepokračoval v řízení, nachází-li se spis k rozhodnutí o odvolání u odvolacího soudu.

Za tím účelem soud učiní potřebná opatření, zpravidla si pořídí kopie těch částí spisu, které nezbytně potřebuje ke svému rozhodnutí. Podání odvolání nemůže být přičítáno k tíži účastníka řízení. Závaznost zákonné tříměsíční lhůty určené na ochranu základního lidského práva na osobní svobodu tudíž pro soud znamená, že ji musí nezbytně dodržet a tomuto zákonnému požadavku i podřídit postup v řízení. Vzhledem ke skutečnosti, že soud musí ve velmi krátké době provést všechny důkazy potřebné pro závěr, zda je či není nutné další držení umístěného v ústavu, lze výjimečně připustit překročení tříměsíční lhůty pouze v zájmu spolehlivého zjištění skutkového stavu.

Účel práva na urychlené soudní rozhodnutí – ať už je formulováno obecně zákonným požadavkem na rychlost řízení bez zbytečných průtahů nebo přímo stanovením zákonných lhůt adresovaných soudu – je zapotřebí vykládat především v souladu s ústavním principem právní jistoty, který zahrnuje i záruku, že budou šetřena projednávaná práva účastníka řízení. Až vydání rozhodnutí soudu odstraní právní nejistotu ohledně jeho práv. Průtahy řízení mohou způsobit značné znehodnocení nebo i porušení subjektivních práv hmotněprávní povahy, o něž se jedná. To má dále vliv na přijetí věcně správného a spravedlivého rozhodnutí. Rychlost a účinnost každého řízení je ovšem podmíněna objektivně, charakterem projednávané věci. Dobu na projednání věci bez zbytečných průtahů nelze vyjádřit numericky. Tomu odpovídá i všeobecně zastávaný názor, že soudcovskou činnost nelze

regulovat stanovením procesních lhůt. V souvislosti s právem na osobní svobodu představují výjimku lhůty týkající se zadržení a vazby. V občanském soudním řádu jsou lhůty adresované soudu k vydání rozhodnutí lhůtami pořádkovými, na rozdíl od zákonných procesních lhůt, které jsou vesměs neprodlužitelné a zásadně propadné. Zatímco zmeškání propadné lhůty má vždy procesní následky spočívající ve ztrátě možnosti provést účinně procesní úkon, marné uplynutí pořádkové lhůty pro vydání rozhodnutí nemá za následek jeho neúčinnost a nemá ani význam pro obsah rozhodnutí (může však mít jiné hmotněprávní následky, popřípadě důsledky disciplinární). K řešení problematiky nutnosti zajištění práva na urychlené soudní rozhodnutí, kdy z objektivních důvodů nelze v justiční sféře stanovit délku řízení formou procesních lhůt, přispívá maxima, kterou při přezkumu stížností na průtahy v řízení doktrinálně obráží judikatura Ústavního soudu shodně s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva. Spočívá na zásadě, že každý konkrétní případ musí být hodnocen vždy individuálně v závislosti na jeho okolnostech, s přihlédnutím ke kritériím složitosti předmětu řízení, chování jednotlivých účastníků a postupu soudu, který o věci rozhodoval.

Na základě uvedeného lze učinit následující závěry: Tříměsíční lhůta, zakotvená v ustanovení § 191d odst. 4 o. s. ř. pro vydání rozsudku o přípustnosti dalšího držení v ústavu, je jednou z nejdůležitějších procesních záruk určených osobám na ochranu jejich základního práva na osobní svobodu v detenčním řízení podle ustanovení § 191a až 191g o. s. ř. Představuje promítnutí zásad spravedlivého procesu z hlediska naplnění práva účastníka řízení na projednání jeho věci bez zbytečných průtahů a v přiměřené době, zakotveného zejména v ustanovení čl. 38 odst. 2 LZPS. Případné překročení této lhůty, která je svojí povahou lhůtou pořádkovou, lze proto výjimečně připustit, je-li to potřebné ke spolehlivému zjištění skutkového stavu. Tříměsíční lhůta počíná běžet od vydání usnesení podle ustanovení § 191b odst. 4 o. s. ř., že k převzetí došlo ze zákonných důvodů, nikoliv ode dne jeho právní moci. Jestliže soud tedy rozhodne o zákonnosti omezení osobní svobody umístěného, neprodleně pokračuje v řízení podle ustanovení § 191d o. s. ř. To platí i v případě, že je proti usnesení podáno odvolání a spis je předložen odvolacímu soudu, neboť zákon nepřiznává odvolání odkladný účinek (§ 191c odst. 3 o. s. ř.).

Jak již bylo uvedeno, cit. ustanovení § 191d o. s. ř. upravuje druhé stadium detenčního řízení, v němž soud pokračuje dále (z úřední povinnosti), aniž by znovu vydával usnesení o zahájení tohoto řízení podle § 81 odst. 3 o. s. ř. Do druhého stadia řízení přechází za splnění dvou předpokladů, jimiž je jednak rozhodnutí soudu, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů, a dále okolnost, že umístěný je nadále omezen ve styku s vnějším světem.

Jsou-li oba uvedené předpoklady splněny, pokračuje soud dále v řízení. Jeví se proto vhodným, aby již v souvislosti s rozhodnutím o tom, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů (§ 191b odst. 4 o. s. ř.) - nejlépe odpovídající výzvou - bylo ústavu uloženo, aby soudu neprodleně po jejím doručení sdělil, zda umístěný je i nadále omezen ve styku s vnějším světem. Třeba znovu zdůraznit, že uvedené podmínky, za nichž detenční řízení přechází do druhého stadia, je soud povinen vyšetřit z úřední povinnosti, a to neprodleně po rozhodnutí podle § 191b odst. 4 o. s. ř., aniž by jinak čekal na zprávu ústavu (zda ústav sám tedy bez výzvy soudu sdělí, zda umístěný je nadále omezen ve styku s vnějším světem).

Takto pokračoval Okresní soud v Jičíně v řízení ve věcech sp. zn. L 14/2003 a sp. zn. 30 L 11/2005, když přímo v rozhodnutí o vyslovení přípustnosti převzetí umístěného ze zákonných důvodů ve výroku usnesení ústavu uložil, aby nejpozději do sedmi dnů od doručení usnesení sdělil, zda umístěný je i nadále omezen ve styku s vnějším světem.

Soudy po rozhodnutí o vyslovení přípustnosti převzetí umístěného do ústavu ze zákonných důvodů ve smyslu § 191b odst. 4 o. s. ř. správně pokračují v řízení a zjišťují, zda je umístěný nadále omezen ve styku s vnějším světem, a ukládají ústavu povinnost tuto skutečnost bezodkladně sdělit, byť k tomu užívají různých formulací. Takto postupoval např. Okresní soud v Litoměřicích ve věci sp. zn. 12 L

20/2006 a ve věci sp. zn. 11 L 132/2006

Pouze v některých případech soudy ukládají ústavu tuto povinnost samostatnou výzvou až po doručení usnesení vydaného podle § 191b odst. 4 o. s. ř., popř. až po právní moci tohoto usnesení (např. Okresní soud v Karviné ve věcech sp. zn. 38 L 15/2006, sp. zn. 39 L 9/2006, sp. zn. 40 L 7/2006, sp. zn. 43 L 14/2006, Okresní soud ve Vsetíně ve věcech sp. zn. 6 L 15/2006, sp. zn. 7 L 48/2006, sp. zn. 7 L 49/2006, Okresní soud v Písku ve věci sp. zn. 1 L 17/2006).

Pouze ojediněle byla zjištěna pochybení soudů v tom, že v tomto druhém stadiu detenčního řízení řádně nepokračovaly.

Ve věci Obvodního soudu pro Prahu 6 sp. zn. 12 L 305/2006 soud po rozhodnutí ze dne 10. 7. 2006 o tom, že k převzetí umístěné došlo ze zákonných důvodů, byl nečinný až do 18. 12. 2006, kdy teprve požádal ústav o sdělení, zda důvody pro detenci trvají.

Podobně ve spisech Okresního soudu v Karlových Varech sp.zn. 37 L 31/2006 a sp.zn. 37 L 36/2006 následuje po rozhodnutí o přípustnosti převzetí umístěných ze zákonných důvodů pokyn kanceláři „založ“.

Ve věci Okresního soudu ve Zlíně sp. zn. 30 L 4/2006 byla po rozhodnutí o převzetí umístěného ve smyslu § 191b odst. 4 o. s. ř. ze dne 6. 3. 2006 vyznačena pouze právní moc usnesení a v řízení nebylo dále pokračováno.

Okresní soud v České Lípě ve věci sp. zn. 19 L 11/2006 po vydání usnesení o přípustnosti převzetí umístěné ze dne 24. 3. 2006 učinil dotaz ústavu, směřující ke zjištění, zda je nadále omezena ve styku s vnějším světem, teprve dne 26. 5. 2006. Po odpovědi ústavu o tom, že byla dne 4. 5. 2006 přemístěna do jiného ústavu v Praze a že další osud pacientky lékaři není znám, spis bez dalšího založil.

Obdobně postupoval Okresní soud v Rychnově nad Kněžnou ve věci sp. zn. L 1/2006, když po rozhodnutí o přípustnosti převzetí umístěného usnesením ze dne 27. 9. 2006 následuje ve spise záznam o tom, že telefonicky bylo zjištěno, že umístěný byl 13. 10. 2006 přeložen do jiného ústavu v H. K., s následným pokynem kanceláři k založení spisu.

Ve věci sp. zn. 9 L 16/2006 Okresního soudu v Příbrami bylo usnesením ze dne 2. 3. 2006, č. j. 9 L 16/2006-5, rozhodnuto, že k převzetí umístěné do Oblastní nemocnice P. došlo ze zákonných důvodů (nabylo právní moci dne 25. 3. téhož roku). Dne 13. 3. 2006 podala Nemocnice v P. zprávu, že tato pacientka se nachází na oddělení infekce JIP téže nemocnice. Okresní soud usnesením ze dne 10. 4. 2006 ustanovil ve věci znalkyni z oboru zdravotnictví, jíž uložil vyjádřit se k otázce, zda držení umístěné v ústavu je nutné, resp. na jakou dobu, a zda je pacientka schopna vnímat a účastnit se jednání a porozumět rozhodnutí soudu. K podání posudku soud stanovil znalkyni lhůtu třiceti dnů. Znalkyně však spis soudu vrátila (soudu spis došel dne 16. 5. 2006) se zprávou ze dne 11. 5. 2006, že pacientka v nemocnici dne 10. 5. 2006 zemřela. Identickou zprávu zaslala soudu dne 11. 5. 2006 i nemocnice. Okresní soud v Příbrami pak usnesením ze dne 17. 5. 2006, č. j. 9 L 16/2006-13, řízení zastavil podle ustanovení § 104 o. s. ř. a rozhodl o náhradě nákladů řízení.

Obdobná situace nastala ve věci Okresního soudu v Jeseníku sp. zn. 17 L 23/2005. Usnesení o tom, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů, bylo vydáno dne 15. 8. 2005, dne 21. 9. 2005 byl ustanoven znalec, posudek byl podán 18. 10. 2005. Dne 8. 11. 2005 byl vyslechnut znalec. Dne 30. 11. 2005 proběhlo jednání za účasti opatrovníka, proveden důkaz znaleckým posudkem a konstatován protokol o výslechu znalce. Z neznámých a ne zcela pochopitelných důvodů pak bylo jednání odročeno na 1. 12. 2005 k vyhlášení rozsudku, jímž byla přípustnost dalšího držení

umístěného stanovena na dobu jednoho roku. Soud tak přibližně o patnáct dnů překročil zákonnou lhůtu.

Jako odporující úpravě obsažené v ustanovení § 191d o. s. ř. je třeba hodnotit i postup Okresního soudu v Mělníku ve věci sp. zn. 8 L 24/2006, v níž usnesením ze dne 6. 9. 2006 bylo (mimo jiné) rozhodnuto o tom, že k převzetí umístěného došlo ze zákonných důvodů. Ač sděleným důvodem převzetí pacienta do ústavu vykonávajícího zdravotnickou péči bylo v tomto případě bezvědomí umístěného (takže - byť při nedostatku dalších případných zjištění - nebylo možno ani vyloučit dlouhodobější hospitalizaci), rozhodnutí podle § 191b odst. 4 o. s. ř. následoval již jen referát: „Založ“.

Obdobně ve věci Okresního soudu v Tachově ve věci sp. zn. L 1/2005, bylo rozhodnuto dne 31. 5. 2005 usnesením, že k převzetí umístěné do ústavu došlo v souladu se zákonem. I v tomto případě, ačkoliv zdravotní stav pacientky odůvodňoval předpoklad dlouhodobosti jejího umístění v ústavu vykonávajícího zdravotnickou péči, rozhodnutí podle § 191b odst. 4 o. s. ř. následoval již jen referát ze dne 21. 6. 2005 s pokynem vyznačit právní moc, dále zapsat věc do rejstříku Nc jako podnět ke zbavení způsobilosti k právním úkonům a pak již byl referován jen pokyn : „Založ“ .

Ve věci Obvodního soudu pro Prahu 4 sp. zn. 14 L 292/2006 bylo usnesením ze dne 7. 8. 2006, č. j. 14 L 292/2006-9, řízení ve věci vyslovení přípustnosti držení umístěné zastaveno s odůvodněním, že usnesením téhož soudu ze dne 22. 6. 2006 byla vyslovena přípustnost převzetí pacientky do ústavní péče. Následně Fakultní T. nemocnice soudu sdělila, že pacientka byla přeložena do LDN Fakultní T. nemocnice, pavilon A2. Soud pak poukázal na to, že jelikož byla jmenovaná přeložena do jiného zdravotnického zařízení, odpadl důvod dalšího vedení řízení ve věci držení v ústavu. S tímto postupem soudu se nelze ztotožnit již pro to, že, jak alespoň ze spisu vyplývá, nebyla pacientka z ústavní péče propuštěna.

Zatímco první stadium detenčního řízení je omezeno pouze na zjištění základních skutečností, ve druhém stadiu se provádí náležitě dokazování, jehož základem je znalecký důkaz. Soud se ovšem neomezuje jen na tento důkaz, nýbrž - především podle důvodu umístění ve smyslu § 23 odst. 4 zákona č. 20/1966 Sb. - provede všechny důkazy potřebné k posouzení nutnosti dalšího držení umístěného v ústavu.

Ustanovení § 191d odst. 3 o. s. ř. přitom předepisuje povinnost soudu nařídít jednání a vyslechnout při něm znalce, jímž nemůže být ustanoven lékař, který pracuje v ústavu, v němž je umístěný držen (§ 191d odst. 2 o. s. ř.).

Nebyl zjištěn případ, kdy by znalcem byl ustanoven lékař, pracující v ústavu, v němž je umístěný držen. Nebyl také zjištěn případ neustanovení znalce.

Občas však dochází k tomu, že znalec není při jednání vyslechnut. Bylo tomu tak např. ve věcech Okresního soudu v Havlíčkově Brodě sp. zn. L 622/2004, sp. zn. L 709/2004, sp. zn. L 381/2005, sp. zn. L 611/2005, sp. zn. L 577/2006, ve věci Okresního soudu v Kroměříži sp. zn. 6 L 20/2006, když je většinou ve spise zachycena omluva znalce z neúčasti při jednání.

Podle § 191d odst. 4 o. s. ř. soud podle výsledků dokazování rozhodne buď o přípustnosti dalšího držení umístěného v ústavu, se současným určením na jakou dobu je držení přípustné, nebo rozhodne, že další držení umístěného v ústavu není přípustné. Rozsudek o tom musí být vyhlášen do tří měsíců od vydání usnesení podle § 191b odst. 4 o. s. ř., nikoliv ode dne jeho právní moci. Tato relativně krátká lhůta je zdůvodněna požadavkem co nejrychlejšího zjednání jistoty o postavení umístěného na základě důkazního řízení, když předchozí usnesení o přípustnosti umístěného bylo vydáno jen na základě základních informací.

Bylo zjištěno, že soudy pouze zcela výjimečně nedodrží zákonnou tříměsíční lhůtu pro vydání rozsudku.

Okresní soud v Havlíčkově Brodě ve věci sp. zn. 0 L 611/2005 vydal 19. 7. 2005 usnesení podle § 191b odst. 4 o. s. ř. a dne 26. 10. 2005 vydal rozsudek podle § 191d odst. 4 o. s. ř. Opoždění bylo ovlivněno nečinností soudu do 17. 8. 2005, kdy teprve došlo k ustanovení znalce, s tím, že kancelář byl tento pokyn vypraven až 6. 9. 2005.

Okresní soud v Šumperku ve věci sp. zn. 12 L 6/2006 vydal usnesení podle § 191b odst. 4 o. s. ř. 17. 3. 2006. Poté učinil dotaz ústavu, zda je umístěný nadále omezen ve styku s vnějším světem teprve 26. 4. 2006, aniž by ústavu pro odpověď stanovil lhůtu. Odpověď ústavu došla soudu 12. 5. 2006. Poté byl ustanoven znalec, který podal písemný posudek dne 5. 6. 2006. Za tohoto stavu bylo jednání nařízeno až na 12. 7. 2006, kdy byl vydán rozsudek podle § 191d odst. 4 o. s. ř.

Obdobně tomu bylo ve věci sp. zn. 13 L 2/2006 téhož soudu, kdy usnesení podle § 191b odst. 4 o. s. ř. bylo vydáno 22. 2. 2006. Dotaz na ústav ohledně dalšího trvání omezení umístěného byl učiněn teprve 27. 3. 2006. Odpověď ústavu byla doručena soudu 6. 4. 2006, avšak k následnému ustanovení znalce došlo až dne 27. 4. 2006. Rozsudek podle § 191d odst. 4 o. s. ř. byl pak vyhlášen 20. 6. 2006.

V.

§ 191e - Účinnost rozsudku

Po vydání rozsudku o přípustnosti držení v ústavu vykonávajícím zdravotnickou péči postupuje soud tak, aby rozhodnutí o povolení dalšího držení vydal ještě před uplynutím doby uvedené v § 191e odst. 1 o. s. ř.

Zákonná úprava doby účinnosti rozsudku vychází z úvahy, že důvodnost dalšího držení umístěného v ústavu je nutno podrobovat pravidelným šetřením, jež se musí opakovat nejpozději po uplynutí jednoho roku od vyhlášení předchozího rozsudku. Rovněž řízení podle § 191e o. s. ř. soud provádí z vlastní iniciativy (z úřední povinnosti) na podkladě šetření o dalším držení umístěného v ústavu. K tomu je vhodné, aby ústav včas sám informoval soud o nutnosti dalšího pobytu umístěného v ústavu, aby tak soud mohl ještě v původní lhůtě rozhodnout o přípustnosti dalšího držení v ústavu. Za naplnění cit. ustanovení odpovídá soud a nelze se tudíž spoléhat na to, že ústav sám a s potřebným předstihem sdělí a odůvodní soudu potřebu dalšího držení umístěného.

Budou-li pro to medicínské důvody, ústav může kdykoliv, bez zřetele na lhůtu přípustnosti držení umístěného v ústavu, jej propustit.

Soudy správně po vydání rozsudku o přípustnosti dalšího držení umístěného podle § 191d odst. 4 o. s. ř. provádějí šetření potřebné k posouzení otázky, zda má být držení umístěného v ústavu prodlouženo a na jakou dobu.

Okresní soud v Šumperku ve věci sp. zn. 12 L 6/2006, kde lhůta pro držení umístěného podle rozsudku vydaného v souladu s ustanovením § 191d odst. 4 o. s. ř. měla uplynout dne 12. 7. 2007, spis založil na lhůtu 1. 6. 2007 za účelem dotazu ústavu na potřebu dalšího držení umístěného v ústavu.

Nesprávně ve věci Okresního soudu v Havlíčkově Brodě sp. zn. L 622/2004 po opakovaných rozsudcích soudu o tom, že další držení umístěného je přípustné na dobu jednoho roku, z nich poslední ze dne 13. 10. 2006, následuje ve spise pokyn kanceláři k založení spisu, aniž by tak soud podroboval další držení umístěného v ústavu pravidelnému vlastnímu šetření; to tím spíše, že předchází postupně tři rozsudky o dalším držení umístěného (vždy na dobu jednoho roku).

Naproti tomu ve věcech Okresního soudu v Havlíčkově Brodě sp. zn. L 709/2004, sp. zn. L 381/2004, sp. zn. L 611/2005, sp. zn. L 849/2005, sp. zn. L 577/2006 ústav zpravidla s dvouměsíčním předstihem oznamuje soudu potřebu prodloužení doby k povolení dalšího pobytu umístěného v ústavu.

K propuštění umístěného před uplynutím doby určené k jeho držení v ústavu, jejíž konec podle spisu připadl na 24. 2. 2007, došlo z medicínských důvodů již dnem 29. 6. 2006 ve věci sp. zn. L 1440/05 Obvodního soudu pro Prahu 8.

Ve věci Okresního soudu v Jihlavě sp. zn. 3 L 120/2006 bylo rozsudkem ze dne 11. 9. 2006 vysloveno, že další držení umístěného v ústavní péči je přípustné do 11. 9. 2007. Zprávou ze dne 29. 9. 2006 sdělila Psychiatrická léčebna J., že dne 25. 9. 2006 byla ukončena hospitalizace umístěného. Okresní soud v Jihlavě poté usnesením ze dne 6. 10. 2006 řízení zastavil podle § 104 o. s. ř. s tím, že odpadl důvod, pro který bylo řízení zahájeno (§ 191b o. s. ř.)

Ve věci Městského soudu v Brně sp. zn. 71 L 390/2006 soud prvního stupně rozsudkem ze dne 15. 5. 2006, č. j. 71 L 390/2006-18, vyslovil přípustnost dalšího držení umístěného v ústavu zdravotní péče. Toto rozhodnutí bylo napadeno včas odvoláním umístěného. Dříve, než odvolací soud o tomto odvolání rozhodl, ústav sdělil, že umístěný byl z hospitalizace propuštěn. Poté odvolací soud usnesením ze dne 19. 7. 2006, sp. zn. 44 Co 226/2006, správně rozsudek soudu prvního stupně zrušil a řízení zastavil (srovnej výklad u bodu III.).

VI.

Získané poznatky svědčí pro závěr, že řízení o vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče je agendou značně náročnou na organizační schopnosti soudního aparátu, která současně představuje jeho vysoké časové zatížení. Je pak též zřejmé, že se soudy vesměs snaží požadavkům tohoto řízení dostát, a to včetně dodržování zákonem stanovených lhůt. Přes tuto skutečnost však nejsou ve všech případech úspěšné. Tato okolnost padá na vrub nejen určitých nedostatků v organizaci práce, přičemž jsou zejména patrné rezervy v součinnosti mezi soudy a jednotlivými ústavy zdravotnické péče, u nichž je třeba trvat na včasném oznamování umístění pacientů, resp. na poskytování dalších sdělení nezbytných pro řízení, včetně respektování nutnosti soud informovat o všech podstatných údajích týkajících se umístěného.